

Sammenhængende vejledningsforløb til uddannelse og job

- EVALUERING AF PROJEKT I UNGE I PRAKSIS

Indhold

Sammenhængende vejledningsforløb til uddannelse og job – Evaluering af projekt i Unge i praksis

Randi Boelskifte Skovhus,
Lektor, Ph.d. VIA University College Aarhus

Udgivet december 2022

Enhed for uddannelses og erhvervsvejledning i kommunerne:
Claire Stevens-Lekfeldt
Ursula Dybmose

Grafisk design:
Karen Krarup

Foto:
KL og Unsplash

Unge i praksis – Om projektet	4
Projektets formål og virkemidler	4
Resumé	6
Evalueringsmetode	8
Kvantitativ evaluering	8
Kvalitativ evaluering	8
Rammesætning af evalueringsrapporten	9
Del I – Nyt syn på erhvervsuddannelser	10
Deltagere og besvarelser af survey's	10
8 ud af 10 elever får mere positivt syn på erhvervsuddannelser	11
Eleverne udvider deres fremtidsperspektiver	12
Indsigt i ældre unge/voksnes begrundelser for deres valg af uddannelse og job	12
Udvidet perspektiv på muligheder i erhvervsuddannelser og faglærte jobs	12
Erhvervsskolen	12
Arbejdsformer i erhvervsuddannelser	13
De konkrete opgaver	13
At være på en arbejdsplads	13
At blive mødt som en potentiel medarbejder/elev	14
Organisering – er der styr på det?	14
Afklaring ift. fremtidig uddannelse og perspektiver på hvad man gerne vil	14
Læring i skolen har betydning ind i det besøgte	15
Tiltro til at tiden efter grundskolen med uddannelse og arbejde kan blive god	15
Opdagelse af, at der ligger meget mere bag uddannelsen og jobbet end forventet	15
Erhvervsuddannelser og faglærte jobs er mere krævende end nogle troede	15
Indsigt i vilkår	15
Opsamling på indtryk	15
Derfor ændrer eleverne syn på erhvervsuddannelser	16
Ændret syn i en positiv retning	16
Ændret syn i en negativ retning	18
Uændret syn på erhvervs-uddannelserne	19
Opsamling på ændret syn på erhvervsuddannelserne	19
9 ud af 10 har talt med deres forældre om uddannelse og job	20
Forældre kan støtte deres barns refleksion og nysgerrighed	22
Forældre som en ressource for deres barns refleksioner over uddannelse, job og arbejdsliv	25
Forældre skal kende formålet med vejledningsaktiviteten	26
Opsamling	27

Forældre ændrer også syn på erhvervsuddannelser	28
Opsamling	29
Nyt syn på erhvervsuddannelser – bag om de sammenhængende vejledningsaktiviteter	30
Koblingen af mange elementer gør en positiv forskel	31
Sammenhængende vejledningsaktiviteter bidrager til et nyt og mere positivt syn på erhvervsuddannelser	31
Både aktiviteter der understøtter erfaring og refleksion er vigtige for at skabe sammenhængende vejledning	31
Grundlaget for gode uddannelsesvalg sammenstykket over tid	32
Elementer i vejledningsaktiviteter som støtter engagement og karrierelæring	33
Rammesætning – den vigtige forberedelse og bearbejdning	36
Eksempler på rammesætning	37
Byg videre på elevernes mange og nye erfaringer	38
Fokus: at skabe nysgerrighed på uddannelse og arbejdsliv	38
Rammesætning – Forældres forståelser af formålet	38
Bearbejdningsaktiviteter – didaktiske spørgsmål	38
Elevers indtryk af uddannelse og arbejde kan blive en ressource for andre	40
Opmærksomhed på nuancering af stereotype forståelser	40
Karrierelæringsmål og/eller fag-faglige mål?	42
Potentielle udfordringer ved at vælge fremlæggelsesformen som bearbejdningsaktivitet	43
Arbejde med elevernes kritik	43
Faglighed til at facilitere karrierelæring	47
Hvordan udnyttes tidsressourcen godt?	47
Vigtigt – prioriter	48
samarbejde og koordinering	48
Nødvendigt at prioritere samarbejde og koordinering	48
Virksomheders grunde til at tilbyde at tage skoleelever i erhvervspraktik	50
Bilag 1 – Evalueringsspørgsmål	52
Spørgsmål til elever i 7. klasse	52
Spørgsmål til forældre til elever i 7. klasse	54
Bilag 2 – Anvendt beregningsmetode	56
Referencer	58

Unge i praksis – Om projektet

Projektets formål og virkemidler

Projektet Unge i praksis udvikles og gennemføres af Enhed for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne under KL i samarbejde med de fem UU-centre UU Sjælsø, UU Roskilde Lejre, UU Slagelse, UU Lillebælt og UU Odder Skanderborg. Projektet er støttet af Tietgenfonden.

Projektet fandt sted perioden 2019-2022. Projektet er rettet mod skoleelever i 7. klasse og i alt 2447 elever har deltaget i projektets vejledningsaktiviteter.

Projektet Unge i praksis undersøger, hvordan sammenhængende vejledningsforløb kan facilitere skoleelevers nysgerrighed, horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job, arbejdsliv og fremtidsperspektiver. Projektet har et særligt fokus på at udvide elevernes syn på erhvervsuddan-

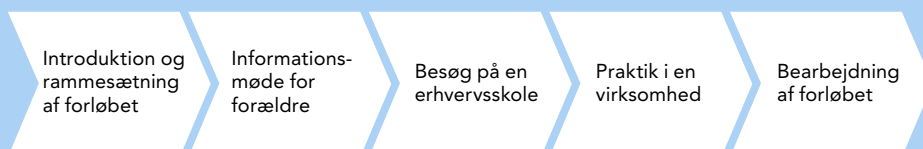
nelser. Projektet udvikler, gennemfører og evaluerer således sammenhængende vejledningsaktiviteter med indbyggede besøg på en erhvervsuddannelse og erhvervspraktik i virksomheder. Dette for at give eleverne mulighed for på egen krop at opleve uddannelse og job og skabe læring om uddannelse og arbejde gennem de forberedende og opfølgende vejledningsaktiviteter.

I projektet er der udviklet og afprøvet en række sammenhængende vejledningsaktiviteter. Disse udspringer af og forholder sig alle til projektets overordnede aktivitetsramme, som er illustreret nedenfor.

Figur 1. Elementer i det sammenhængende vejledningsforløb i uddannelse og job

Elementer i det sammenhængende vejledningsforløb:

- Informationsmøder for unge og forældre, hvor de introduceres til det forløb eleverne skal deltage i, både til formål og hvad konkret skal ske under forløbet.
- Kollektiv vejledning om de relevante erhvervsuddannelser og forberedelse af de unge til deres besøg på erhvervsuddannelse og praktikforløbet
- Besøg på en erhvervsuddannelse, hvor de unge bl.a. får indsigt i konkrete teknikker
- Erhvervspraktik i en virksomhed, hvor de unge afprøver og bruger de lærte teknikker til at løse konkrete opgaver
- Kollektiv bearbejdning sammen med uddannelsesvejleder, hvor de unge reflekterer over deres oplevelser i et uddannelses-, job- og arbejdslivsperspektiv.

Resumé

Projektet Unge i praksis undersøger, hvordan sammenhængende vejledningsforløb kan facilitere skoleelevers nysgerrighed, horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job og arbejdsliv. Projektet har et særligt fokus på at udvide 7. klasse elevers syn på erhvervsuddannelser. Projektet udvikler, gennemfører og evaluerer sammenhængende vejledningsaktiviteter med indbyggede besøg på en erhvervsuddannelse og erhvervspraktik i virksomheder. Eleverne og deres forældre introduceres til vejledningsaktiviteternes formål, og forløbet afsluttes med, at elevernes oplevelser bearbejdes med henblik på at facilitere refleksion og nuancerede forståelser af uddannelser og arbejde med særligt fokus på erhvervsuddannelser.

Projektet er evalueret dels ved surveys til elever og forældre hvor der også har været mulighed for at skrive udsagn. Dels ved observationer af vejledningsaktiviteter. De kvantitative resultater af projektet om sammenhængende vejledningsaktiviteter er statistisk signifikante.

Størstedelen af eleverne har gennem deres deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter fået et andet syn på erhvervsuddannelser. Og størstedelen af eleverne har gennem forløbet fået et mere positivt syn på erhvervsuddannelser. Vejledningsforløbet har givet eleverne mange forskellige indtryk af er-

hvervsuddannelser og faglærte arbejdspladser, fx arbejdsformer, arbejdsopgaver, et udvidet perspektiv på muligheder i erhvervsuddannelser og faglærte job, en øget tiltro til at tiden efter grundskolen med uddannelse og job kan blive god, en opdagelse af at der ligger mere bag den besøgte erhvervsuddannelse og faglærte job end eleven havde forventet. En mindre andel af eleverne angiver at have fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser gennem deres deltagelse i Unge i praksis. Oplevelser med at der ikke er styr på organiseringen af forløbet eller oplevelsen af at nogle ikke taler til hinanden i en ordentlig tone gør et stort negativt indtryk på eleverne. Og det ser ud til at de kobler dette til erhvervsuddannelser mere generelt.

Størstedelen af eleverne taler med deres forældre om de vejledningsaktiviteter, som de har deltaget i og om de erfaringer og tanker de har gjort sig i tilknytning hertil. De fleste forældre vurderer, at deres barn gennem vejledningsaktiviteterne har fået mere viden om erhvervsuddannelser og job. En stor andel af forældrene vurderer ligeledes, at deres barn er kommet til at tænke om skole, uddannelse og arbejde på nye måder. En del af forældrene angiver at de selv har fået et andet syn på erhvervsuddannelser gennem deres barns deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter.

Projektet Unge i praksis undersøger gennem de udviklede og afprøvede vejledningsaktiviteter forskellige aspekter af sammenhæng i vejledning. Et element af sammenhæng handler om, at de forskellige vejledningsaktiviteter i forløbet har forskellig karakter. Dette således at nogle aktiviteter har som formål at understøtte erfaringsdannelse, mens andre har som formål at understøtte refleksion. Et andet aspekt af sammenhæng knytter sig til en undersøgelse af hvordan fire elementer, som kan facilitere elevens engagement og karrierelæring, kan udfolde sig i en sammenhængende vejledningsaktivitet. Nemlig elementerne: interagere med verden udenfor skolen, samarbejde, skabe værdi for andre og feedback fra den eksterne verden.

I Unge i praksis er der et eksplicit fokus på at rammesætte forløbet for eleverne. Dette gennem en indledende forberedelse bl.a. med præsentation af vejledningsaktiviteternes formål og gennem bearbejdningsaktiviteter ved forløbets afslutning. Projektet eksemplificerer, hvordan rammesætning kan gøres i praksis sammen med eleverne.

De udviklede og afprøvede sammenhængende vejledningsaktiviteter i Unge i praksis giver indsigt i en række didaktiske spørgsmål, som særligt knytter sig til bearbejdningsaktiviteter, og som er vigtige for lærere og professionelle vejledere at forholde sig til i arbejdet

med kvalitetsrige vejledningsaktiviteter. De didaktiske spørgsmål er: Hvordan kan bearbejdningsaktiviteter tilrettelægges og gennemføres så potentialerne i de forskelligartede erfaringer med uddannelse og arbejde, som eleverne gør sig gennem vejledningsaktiviteterne, forløses? Hvordan kan elevernes indtryk af uddannelse og arbejde blive en ressource for andre elever? Hvordan kan mål om at eleverne udvider deres horisont om uddannelse og arbejde spille sammen med fag-faglige mål i skolen? Hvordan kan der arbejdes med elevernes kritik på måder som faciliterer karrierelæring og som forløser kritikkens emancipatoriske potentiale? Hvordan udnyttes tidsressourcen som er til rådighed til bearbejdning på en hensigtsmæssig måde.

Unge i praksis udvikler og afprøver sammenhængende vejledningsaktiviteter som et samarbejde mellem mange parter. Projektet viser, at det er afgørende at have ressourcer til samarbejde og til koordinering heraf. En afgørende part for at eleverne kan komme i erhvervspraktik er virksomhederne. Unge i praksis giver viden om praktikværterens begrundelser for at stille sig til rådighed og modtage skoleelever i praktik. Begrundelserne er et ønske om at give eleverne indsigt i arbejdslivet, udvide elevens horisonter ift. uddannelser og erhverv og skabe et godt grundlag for deres kommende uddannelsesvalg, et ønske om at rekruttere kommende

lærlinge / medarbejdere til virksomheden og/eller til fagområdet, et ønske om at tage et ansvar over for nærmiljøet og endelig at eleverne kan tilføre værdi til virksomhedens opgaver.

Evalueringsmetode

Der er gennemført en kvantitativ og kvalitativ evaluering af Unge i praksis. Randi Skovhus, ph.d., lektor, ved VIA University College er ekstern evaluator af Unge i praksis og er også forfatter af denne evaluering.

Kvantitativ evaluering

Som en del af bearbejdningen af elevernes oplevelser med uddannelse og arbejdsliv er der udarbejdet en survey med evalueringsspørgsmål. Der er spørgsmål, hvor eleverne med et kryds skal angive deres svar. Fx: Har du fået et andet syn på erhvervsuddannelser? Hvor svarmulighederne er hhv. Slet ikke, lidt, noget, meget. Og der er spørgsmål hvor eleverne har mulighed for at skrive tekst. Fx som svar på spørgsmålet: Hvad gjorde indtryk på dig ved din kontakt til erhvervsuddannelsen?

Besvarelserne af evalueringsspørgsmålene skal give viden om effekten af skoleelevers deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter i Unge i praksis. Evalueringsspørgsmålene er desuden udformet på en måde, så de kan understøtte elevernes refleksion over deres læring ved at deltage i den sammenhængende vejledningsaktivitet.

Der er også sendt survey til elevernes forældre. Her er ligeledes spørgsmål, hvor forældrene med et kryds skal angive deres svar. Fx: Tror du, at dit barn er kommet til at tænke over skole, uddannelse og arbejde på nogle nye måder? Hvor svarmulighederne er hhv. Ja, nej. Og der er spørgsmål hvor forældrene har mulighed for at skrive tekst. Fx: Beskriv gerne/kom med eksempler på hvordan.

Evalueringsspørgsmål til hhv. elever og forældre ses i Bilag 1.

De lokale UU-tovholdere har haft ansvaret for at sende survey til elever og for at

facilitere, at de besvarede survey. Forældre har fået tilsendt survey af programledelsen i EUK. Survey har været online og både elever og forældre har fået tilsendt et link til den online survey-tjeneste.

Forældrene blev ved introduktionen til Unge i praksis-forløbet bedt om at give samtykke til at der kunne sendes en survey til dem. Der er sendt survey til de forældre, der gav samtykke hertil.

Kvalitativ evaluering

I projektet er der gennemført observation af nogle af vejledningsaktiviteterne. Skovhus gennemførte observationerne, som er præsenteret nedenfor.

AKTIVITET	ANTAL DER ER OBSERVERET	OBSERVATIONSFORM
Forberedelse af eleverne i klassen (fysisk) (1 time)	1	Fysisk
Eleverne besøger en erhvervsuddannelse (virtuelt) (2 timer)	1	Virtuel
Eleverne har besøg på skolen af undervisere fra en erhvervsskole (fysisk) (4-5 timer)	2	Fysisk
Kollektiv bearbejdningsaktivitet (1-4 timer) (fysisk og virtuel)	4	Fysisk (3) og virtuel (1)

Skovhus tog observationsnoter undervejs. Umiddelbart efter hver observation gennemgik Skovhus observationsnoterne og udfoldede disse så detaljeret som muligt efter hukommelsen. Trods det at feltnoterne således blev produceret i forskellig tidsmæssig afstand fra det, de beskrev, var de færdiggjort maximalt 24 timer efter observationerne. Feltnoterne har den afgørende funktion at fastholde erindringerne om, hvad der foregik i bearbejdningsaktiviteterne.

Rammesætning af evalueringsrapporten

Unge i praksis strækker sig over perioden 2019-2022. Nærværende evaluering er udarbejdet ved projektets afslutning og formidler projektets evalueringsresultater. Det er håbet, at de indsigter, som projektet har bidraget til kan inspirere ind i det fortsatte arbejde med at udvikle, afprøve og evaluere sammenhængende vejledningsaktiviteter for børn og unge i grundskolen. De mange parter som har arbejdet med Unge i praksis håber også, at den viden der er genereret i projektet kan inspirere i andre sammenhænge, hvor forskellige parter arbejder sammen om at understøtte børn og unges horisontudvidelse og mulighedsbevidsthed om uddannelse og arbejde.

Del I

Nyt syn på erhvervs-uddannelser

Deltagere og besvarelser af survey's

2447 skoleelever har deltaget i de sammenhængende vejledningsaktiviteter, der er udviklet og gennemført i Unge i praksis. De fleste af eleverne gik i 7. klasse, da de deltog i projektet. For nogle af eleverne blev deres deltagelse udskudt til 8. klasse pga. corona restriktioner på det tidspunkt, hvor elevernes deltagelse var planlagt i første omgang.

1952 elever har modtaget en survey om af deres deltagelse i Unge praksis. 495 elever (20%) har pga. fejl ikke modtaget survey/fået mulighed for at besvare survey.

1177 af eleverne har besvaret survey'en. I de klasser, hvor besvarelsen af survey'en indgik som en del af bearbejdningsaktiviteten, blev der en høj besvarelsesprocent. I de klasser, hvor eleverne blev bedt om at udfylde surveyen hjemme fordi tiden blev knap i bearbejdningsaktiviteten, blev der en lav besvarelsespro-

cent. Samlet set er der en bevarelsesprocent på 60%.

Forskellen på de elever der har svaret på survey og de der ikke har svaret på survey knytter sig således i væsentlig grad til hvorvidt de i klassen havde tid til at svare eller ej. Derfor antages det at de elever der har svaret på survey kan betragtes som forholdsvis repræsentative for hele populationen.

Mange forældre gav ikke tilsagn om at ville modtage et evalueringsskema. Og af de forældre der modtog et evalueringsskema svarede 24%.

UNGE I PRAKSIS 2018 - 2022

Antal deltagende unge 2019 - 2022

2447

Forventet antal unge aftalt med Tietgenfonden (måltal revideret 2020 grundet corona)

2564

Survey unge

Antal unge, der har fået survey

1952

Antal besvarelser

1177

Survey forældre

Antal udsendte survey

1165

Antal besvarelser

274

---

8 ud af 10 elever får mere positivt syn på erhvervsuddannelser

Projektet Unge i praksis undersøger, hvordan sammenhængende vejledningsaktiviteter kan facilitere skoleelevers horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job, arbejdsliv og fremtidsperspektiver. Projektet har et særligt fokus på at udvide og nuancere elevernes syn på erhvervsuddannelser.

Evalueringen af Unge i praksis viser, at størstedelen af eleverne gennem de sammenhængende vejledningsaktiviteter har fået et andet syn på erhvervsuddannelser (89,6). Mens en mindre andel (10,4%) angiver at de ikke har fået et andet syn. Resultatet er statistisk signifikant.

Eleverne har også svaret på hvorvidt deres syn på erhvervsuddannelser er blevet mere positivt eller mere negativt gennem deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter. Størstedelen af de unge (88,3%) svarer, at de har fået et mere positivt syn på erhvervsuddannelser, mens 11,7% svarer at deres syn er blevet mere negativt. Resultatet er statistisk signifikant.

SPØRGSMÅL: HAR DU FÅET ET ANDET SYN PÅ ERHVERVSUDDANNELSER?

Svar	Antal	Andel
Ja	1049	89,6%
Nej	122	10,4%
I alt	1171	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

SPØRGSMÅL: ER DIT SYN PÅ ERHVERVSUDDANNELSER BLEVET MERE POSITIVT ELLER NEGATIVT?

Svar	Antal	Andel
Mere positivt	909	88,3%
Mere negativt	120	11,7 %
I alt	1029	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (mere positivt, mere negativt) statistisk signifikant.

Evalueringen af Unge i praksis viser således, at de sammenhængende vejledningsaktiviteter bidrager til at eleverne får et andet syn på erhvervsuddannelser og at deres syn bliver mere positivt. Og resultatet er statistisk signifikant.

Eleverne udvider deres fremtids- perspektiver

I Unge i praksis har eleverne besvaret evalueringsspørgsmål skriftligt. Disse svar er analyseret og præsenteres nedenfor med præsentation af nogle repræsentative elevudsagn.

Eleverne har svaret på 'Hvad der har gjort indtryk på dig ved din kontakt til erhvervsuddannelsen?' Eleverne skriver både om hvad der har gjort indtryk på dem i deres kontakt med erhvervsuddannelsen og med praktikvirksomheden. Besvarelserne retter sig således ikke kun mod erhvervsuddannelsen, selvom det er sådan spørgsmålet lyder. Elevernes svar er analyseret og kategoriseret i nedenstående kategorier.

Indsigt i ældre unge/voksnes begrundelser for deres valg af uddannelse og job

Flere elever fremhæver, at det har gjort indtryk på dem at høre ældre unges og voksnes begrundelser for de valg de har truffet vedrørende uddannelse og arbejde. En elev formulerer det således 'Det gjorde indtryk på mig, da værterne fortalte om, hvorfor de har valgt denne uddannelse hvor de rent faktisk kan gøre det som de virkelig brænder for.'

Udvidet perspektiv på muligheder i erhvervsuddannelser og faglærte jobs

For nogle elever var det en øjenåbner, at der er andre uddannelsesmuligheder end de gymnasiale uddannelser og at disse vælges af mange. En elev skriver fx 'Det jeg synes, der var det overraskende var, da mange havde valgt den retning i stedet for en gymnasial.'

Flere elever angiver, at de gennem Unge i praksis har fået indsigt i erhvervsuddannelsernes bredde og specialområder. En elev fremhæver fx at have fået øje på 'at der er så mange forskellige uddannelser at vælge imellem ind for det samme område'. Mange elever fremhæver, at de har fået et udvidet perspektiv på de muligheder som en erhvervsuddannelse kan give og som der kan være i faglærte jobs – 'der var så mange spændende informationer og vildt mange muligheder' og 'man kan arbejde med mange ting, når man er færdig med uddannelsen' og 'du ikke behøver at havde det samme job hele livet igennem.'

Flere elever nævner, at det gjorde indtryk på dem, at nogle af eleverne på erhvervsskolen er ældre end de havde forventet. Nogle elever forbinder dette med livslang læring. En elev siger fx 'Jeg lagde mærke til, at der ikke var mange unge på erhvervsskolen, og at der var flere, der først fandt ud af hvad de ville være senere'. Og nogle af eleverne

fremhæver, at de er blevet opmærksom på, at 'du kan tage en uddannelse lige meget hvor gammel du er'. Andre elever forholder sig til aldersforskellen på den måde, at de hæfter sig ved at eleverne på erhvervsskolen ser ud til at være en del ældre end de selv vil være, når de går ud af 9. eller 10. klasse.

Erhvervsskolen

At komme på besøg på erhvervsskolen gør indtryk på elever fra 7. klasse. Mange er imponerede over faglokalerne, og fremhæver fx at 'maskinerne gjorde et stort indtryk på mig', ligesom fællesfaciliteterne gør indtryk, en elev nævner fx at 'at de har et bibliotek med kun fagbøger'.

Det gør indtryk at være på udebane. Mange nævner, at 'skolen er utrolig stor' og at det var 'svært at finde rundt på skolen'. Flere bemærker også kantinens lækre retter.

At være på besøg på en erhvervsskole giver et indtryk af stemning og omgangsformer både blandt eleverne og blandt elever og undervisere. Mange bemærker, at eleverne på den besøgte erhvervsuddannelse ser ud til at have det godt med hinanden, en 7. klasse elev formulerer det fx således 'og så havde de alle sammen det rigtigt godt på den måde, at de sad og grinede sammen.' Når stemning ikke er god gør det ligeledes stort indtryk. Nogle af 7. klasse

eleverne fremhæver, at de havde overværet, at nogle eud-elever talte grimt til hinanden – 'Det var ikke så fedt, at de stod og skældte ud på hinanden'.

Flere elever fremhæver erhvervsskolelærerne. Eleverne hæfter sig ved, at 'de var glade og i godt humør', 'de ville rigtig gerne hjælpe os, og de var gode til at hjælpe os med de ting, vi havde brug for hjælp til', 'de var virkelig gode til at lytte til dine ideer og hvad du havde at sige' og endelig bliver det fremhævet, at 'lærerne elsker at få spørgsmål'.

Mange elever oplever, at besøget på erhvervsuddannelsen og de minipraktikforløb, de har deltaget i, har givet dem en indsigt i 'hvordan det er at tage en uddannelse og hvordan det er efter folkeskolen.'

Arbejdsformer i erhvervsuddannelser

Mange elever fremhæver, at de gennem projektet har fået indsigt i arbejdsformer i erhvervsuddannelserne. Eleverne nævner fx, 'at man arbejder meget mere med sine hænder, end jeg havde regnet med', 'det var ikke bare skole men også praktiske opgaver', 'vi skulle bevæge os nogle gange, og vi havde meget mulighed for at sige noget i timerne.' 'Jeg troede kun, det var i et klasselokale, men det er mere ude.' Nogle elever fremhæver de kreative aspekter i den besøgte uddannelse, fx 'jeg kunne godt lide, at vi fik mange muligheder. De satte nogle rammer, men ikke så mange at fantasien ikke kunne sættes i gang.'

Nogle elever sammenligner de arbejdsformer de mødte på erhvervsskolen med deres erfaringer fra folkeskolen og nævner, at 'læremetoden er anderledes end på folkeskolen.' Ligesom nogle elever reflekterer over, hvad de selv synes om disse arbejdsformer. Eksempelvis at det 'var sjovt at lave noget andet end at skrive i et hæfte' og 'at erhvervsuddannelsen er sjovere end folkeskolen'. Mens andre elever nævner, at de ikke synes, at de praktiske arbejdsformer er tiltalende for vedkommende selv.

Nogle elever fremhæver i forbindelse med, at de har fået en øget indsigt i erhvervsuddannelsernes diversitet, at de har fundet ud af, at der også er erhvervsuddannelser, hvor man ikke bruger sine

hænder og krop så meget som forventet, fx skriver en elev, at 'jeg har indset, at det ikke kun er en ting man laver. Man kan godt lave flere ting, som nødvendigvis ikke er lige så meget med hænderne'.

De konkrete opgaver

Mange elever fremhæver, at det var sjovt at prøve 'noget andet end vi plejer' og sjovt at have 'en anderledes skoledag'.

Mange elever forholder sig til de konkrete opgaver, de arbejder med i vejledningsforløbet, både på erhvervsskolen og i virksomheden.

Nogle elever synes, at opgaverne de arbejdede med var sjove og interessante, mens andre oplevede opgaverne kedelige og monotone. Fx skriver en elev, at 'det blev kedeligt i længden, fordi vi lavede mange af de samme ting igen og igen i tre dage uafbrudt' og en anden oplever opgaverne kedelige 'fordi vi ikke blev vist noget, vi skulle bare lave noget der hvor de manglede arbejdskraft.' Andre elever oplever en større variation i de opgaver de møder, og fremhæver også betydningen af at forstå, hvorfor den konkrete opgave skal laves. En elev skriver fx 'De tog godt imod mig, og jeg blev sat til mange opgaver, og de forklarede hvad de lavede og hvorfor de lavede det de lavede.'

For nogle elever bidrager erfaringerne, som de gør sig med opgaverne, til, at de bliver mere bevidste om eller får nye perspektiver på, hvad de kan lide. 'Jeg har lagt mærke til, at hvis man kan lave noget med kroppen, går tiden meget hurtigere og ikke lige så langsomt, men hvis man laver noget kedeligt og noget som ikke interesserer en er det spild af tid og dagene bliver lange...'. Nogle elever fremhæver det som positivt, at de var udenfor hele dagen 'Det var fedt at være udenfor hele dagen', mens andre elever sætter pris på 'at det var indenfor og det var sjovt'. På nogle elever gør det indtryk at gøre sig erfaringer med praktisk arbejde 'jeg har aldrig rigtig kunne lide at lave praktiske ting, men det har jeg fået et andet syn på nu'. Ligesom arbejdet med værktøj gør indtryk andre 'Jeg kunne godt lide at bruge mine hænder og arbejde med værktøj'. Andre elever er mindre tiltalt af det praktiske arbejde, fx skriver en elev 'Altså det lyder sjovt, hvis man godt kan lide de ting de

laver, men jeg er eksempelvis ikke så glad for at blive beskiddt, så derfor er det ikke noget for mig'.

At være på en arbejdsplads

Elevernes besøg på virksomheder gør indtryk på forskellig måde.

På nogle elever gør det indtryk at se medarbejdernes engagement og fremhæver 'deres dedikation til deres arbejde'. Mange elever fremhæver det indtryk de har fået af stemningen på arbejdspladsen og det kollegiale fællesskab. Eleverne skriver fx 'Det, der gjorde indtryk på mig, var, at alle behandlede hinanden lige. De var meget venlige og gode til at lære fra sig.' 'Jeg fik indtryk af, at de snakkede sammen om hvad de skulle lave, inden de begyndte med at male eller sæt filter på muren.' 'Kokke er virkelig venlige mod hinanden, og det er ikke ligesom i Masterchef og Hells Kitchen, hvor de råber ad hinanden.' Og 'alle var meget imødekommende, og det virkede som om, at deres arbejdsplads havde det virkelig godt sammen socialt'. En elev fremhæver, at 'det er fedt, at de snakker om tingene og kan hjælpes ad, hvis de f.eks. mangler noget eller bare har brug for hjælp.'

Nogle elever hæfter sig ved arbejdstempoet og mængden af ting der skal gøres. Nogle elever fremhæver fx 'hvor meget medarbejderne arbejdede og hvor hurtigt det hele skulle laves'. 'De har virkelig travlt, men de har det også sjovt, selvom de laver mad.' Nogle elever lægger også mærke til, at 'man ikke altid havde travlt men at det også godt kunne være hyggeligt'.

Nogle elever erfarer, at 'det er hårdt at arbejde hele dagen, når man skal gå så meget, og man skal have styr på ret meget.' Nogle elever får øje på noget af det, det kræver for at være på en arbejdsplads og skriver bl.a. 'Man skal kunne sætte sig selv i gang. At arbejde selvom der ikke er nogen der holder øje med en.' Og man skal 'Tage ansvar og turde at gøre noget.'

Nogle elever fremhæver, at det var spændende at prøve at 'komme om bagved', hvor man almindeligvis ikke har adgang. Det var spændende at se 'hvordan det så ud der, hvor kunden ikke kunne se. Alle personalerummene.' Lige

som en elev fremhæver, at 'jeg synes, at lagerrummet var meget spændende'.

Mange elever oplever at have lært noget om hvad der konkret laves på en arbejdsplads 'det var rigtig hyggeligt og man lærte hvad de faktisk laver'. En del elever oplever at have fået en indsigt i arbejdslivet, som de ikke havde før og skriver eksempelvis 'jeg har lært noget om, hvordan der er nogle der arbejder', 'jeg har lært hvordan det er at arbejde' og 'jeg har en ide om, hvordan det er at komme ud i arbejdsmarkedet'. Nogle forbinder deres oplevelser til forældres arbejdsliv, en elev formulerer det således 'det gav mig et indtryk af min fars arbejdsdag' og en anden elev er gennem forløbets aktiviteter begyndt at 'tænke meget mere på, hvordan mine forældre har det, når de arbejder. Så jeg prøver at hjælpe dem.'

At blive mødt som en potentiel medarbejder/elev

En del elever fremhæver, at det gjorde indtryk på dem at blive mødt med tillid og som potentielle fremtidige medarbejdere eller elever på erhvervsskolen. Det gjorde indtryk på eleverne, hvordan de blev mødt både på erhvervsskolen: 'at vi blev taget godt imod som om vi også studerede på skolen', 'at medarbejderne på erhvervsskolen hilste meget pænt på en, og snakkede til en som om man hørte til der'. Og hvordan de blev mødt på virksomheden: 'Det gjorde også et stort indtryk på mig, hvordan de snakkede til os, og behandlede os. Det var ligesom vi faktisk arbejdede derude' og 'de havde tillid til, at vi ikke ville smadre noget' og 'lod os lave mad'.

Organisering – er der styr på det?

Organiseringen af besøg på erhvervsskolen og i praktikvirksomhederne har stor betydning og gør stort indtryk på eleverne. At være ventet, blive godt modtaget og opleve at der er en meningsgivende plan for besøget har stor betydning for eleverne. En skriver fx 'jeg tror, at det der gjorde mest indtryk på mig var, at de var så klar på at vi kom, og havde ting som vi skulle lave.'

Ligesom det gør stort indtryk på de elever, der oplever det modsatte: 'Jeg syntes, at det gjorde indtryk på mig hvor lidt viden de havde om, at vi kom og hvad vi skulle lave', 'de havde ikke forberedt noget for os, og hende vi skulle i praktik hos kom 1,5 time for sent. Desuden havde de slet ikke forventet, at vi ville komme'.

'Jeg synes, at virksomheden ikke gjorde det spændende og lærerigt for os praktikanter. Vi fik ingen teori og virksomheden var uforberedt.' Jeg fik det indtryk, at de ikke havde styr på ret meget. De glemte os den første dag, og den anden dag var der en lærer som ikke var informeret om at vi var der og derfor kunne vi ikke lave noget i de timer.'

Det træder frem på tværs af materialet, at når elever får oplevelser af, at erhvervsskolen eller praktikvirksomheden ikke var forberedt eller havde glemt eleverne, så kan det smitte negativt af på deres opfattelse af den pågældende erhvervsuddannelse, erhvervsuddannelserne bredt set eller erhvervet. Eleverne ser det ikke kun som forbundet med den konkrete situation.

Afklaring ift. fremtidig uddannelse og perspektiver på hvad man gerne vil

For en del elever har forløbet bidraget til, at de er kommet til at tænke på et fremtidigt uddannelses- og arbejdsliv.

For nogle elever har forløbet bidraget til en afklaring ift. uddannelsesvalg og beskæftigelse. Nogle nævner, at de oplever sig afklarede ift. en konkret uddannelse. Nogle opdager noget gennem forløbet, som de får lyst til at arbejde med fremadrettet. En skriver fx 'Jeg synes, det var spændende, og jeg kunne godt tænke mig at arbejde med business' og en anden 'jeg blev meget glad for arbejdet, og nu har jeg en tanke om at jeg gerne vil være anlægsgartner.' Andre elever havde i forvejen gjort sig tanker om uddannelsesvalg og fik dette bekræftet gennem forløbet, som denne elev, der gerne vil uddanne sig til tømrer 'Jeg var glad for, at jeg skulle ud til dem, fordi jeg vil gerne være tømrer så det var perfekt'.

Afklaringen kan også handle om, at eleven retter sig mod en gymnasial uddannelse. En elev skriver fx 'at jeg har fundet ud af, hvilken uddannelse jeg ikke vil have. For jeg har været meget i tvivl om, om jeg skulle have en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Og nu har jeg så fundet ud af, at en gymnasieuddannelse er mere mig.'

For andre handler afklaringen om arbejdsformer på den uddannelse, de ønsker efter grundskolen. Eksempelvis skriver en elev, at 'jeg er helt klart mere afklaret på mit studievalg. Jeg synes, man lærer bedre på den måde [på en erhvervsuddannelse] i stedet for at sidde og læse og regne hele tiden.' Ligesom de erfaringer som eleverne gør sig gennem forløbet giver anledning til, at nogle elever reflekterer over ønsker til et fremtidigt arbejde 'Altså de forhold, de har på arbejdspladsen er virkelig gode, og det vil jeg også gerne have, men jeg vil meget hellere arbejde sammen med nogen på en arbejdsplads end alene, som de gør der hvor jeg var i praktik.'

For nogle af eleverne har tankerne om et fremtidigt uddannelses- og arbejdsliv ført til usikkerhed. En skriver fx 'jeg har meget mindre lyst til at tage en uddannelse, da det her har gjort mig mere i tvivl'.

Læring i skolen har betydning ind i det besøgte

Nogle af eleverne nævner, at de gennem forløbet har fået en indsigt i, hvordan den viden de erhverver sig i skolen har betydning på den besøgte uddannelse eller i praktik. En skriver fx, at 'man skal være god til matematik i arbejdet' og en anden fremhæver, at 'engelsk er vigtigt'. For nogle giver forløbet anledning til at forholde sig til egne kompetencer og en skriver fx 'jeg vil gerne være bedre til biologi'.

Tiltro til at tiden efter grundskolen med uddannelse og arbejde kan blive god

For nogle elever bidrager forløbet til en øget tiltro til, at uddannelse og arbejde kan være interessant og håndterbart. En skriver fx 'jeg troede, at det ville være en hård oplevelse [at besøge erhvervsuddannelsen og være i praktik], men det

var det stik modsatte, og det fik mig til at se frem til det.' For nogle elever bidrager forløbet til en tiltro til at kunne magte en fremtidig uddannelse. En skriver fx 'jeg kan mere end jeg troede' og en anden 'jeg kan følge med'. Ligesom en elev skriver, at 'det er blevet mere positivt fordi jeg har fundet ud af, at der er så mange andre uddannelser, jeg kunne være god til'.

Opdagelse af, at der ligger meget mere bag uddannelsen og jobbet end forventet

Nogle af eleverne fortæller, at de er overraskede over, hvor meget viden og kompetence der ligger bag den besøgte uddannelse og praktikjobbet. De fremhæver på forskellige måder, at det gjorde indtryk på dem, 'hvor meget det faktisk kræver af en, og hvor meget skal kunne'. Flere nævner, at de har opdaget, at 'det ikke rigtig var, som man tror det er. Jeg troede selv, at det var nemt, men det var faktisk sværere end jeg troede, det ville være'. 'Jeg vidste virkelig ikke, hvor meget arbejde det krævede' og 'der er mange flere ting som foregår rundt omkring på stedet, som man ikke anede før'. En elev udfolder dette og skriver, at 'jeg er overrasket over, at man selv skulle lave de ting, man skulle bruge. Jeg troede, at man fik leveret de varer man skulle bruge, altså jeg troede, at alt var lavet for en, men det skulle man altså selv gøre.'

Erhvervsuddannelser og faglærte jobs er mere krævende end nogle troede

Flere elever fortæller om indtryk af, at de besøgte uddannelser og jobs er mere krævende end de forventede. Mange beskriver en øget indsigt i 'hvor meget der egentlig ligger bag faget' og flere konkretiserer dette ift. de besøgte uddannelser og praktikjobs, fx 'jeg har fået indtrykket af, at gartnerkarrieren er meget hårdere end man tror', 'hvor meget der skal til for at styre en butik', 'at der er mange ting, man skal kunne for at være i business branchen' og 'at det ikke var så nemt at være elektriker som jeg troede'. En elev fremhæver, at 'der skal mere tankegang ind i praktisk arbejde end man forventer'. Og en anden adresserer myter om erhvervsuddannelser og skriver 'altså jeg tror, at der er den

der myte om, at erhvervsuddannelser er til de ufaglærte, og det er det bare slet ikke. Jeg tror, det er tværtimod, at det er mere svært at have gøre med hverved fordi der skal man kunne det dobbelt (både fysisk og psykisk).'

Indsigt i vilkår

Flere elever nævner, at de gennem de sammenhængende vejledningsaktiviteter har fået indsigt i nogle vilkår i tilknytning til de besøgte erhvervsuddannelser og praktikjobs, som har gjort indtryk på dem. Flere elever forholder sig til lønforhold og arbejdsvilkår. En elev, der har besøgt sosu-området, skriver fx, at det gjorde indtryk, 'at man ikke fik så meget løn'. En anden hæfter sig ved både arbejdstider og løn og skriver, 'jeg blev lidt overrasket over, hvor længe kokke skal arbejde, og hvor lidt de bliver betalt for det.'

Opsamling på indtryk

Eleverne har gennem deres interaktioner med erhvervsuddannelser og virksomheder fået en righoldighed af indtryk, som handler om konkrete uddannelser og arbejdsopgaver, nødvendige kompetencer og færdigheder, arbejdsformer, omgangsformer, arbejdsvilkår. Mange af eleverne fortæller at oplevelserne med de sammenhængende vejledningsaktiviteter har givet dem anledning til at forholde sig til sig selv ift. de nævnte temaer, fx hvilke arbejdsformer man er tiltalt af.

Vejleder og lærer kan i forbindelse med tilrettelæggelse og gennemførelse af bearbejdningsaktiviteter forholde sig til, hvordan potentialerne i elevernes righoldige erfaringer udnyttes til at facilitere elevernes karrierelæring.

Derfor ændrer eleverne syn på erhvervsuddannelser

Størstedelen af eleverne oplever, at de gennem deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter har fået et andet syn på erhvervsuddannelser (89,6%). Størstedelen af eleverne (88,3%) angiver at deres syn på erhvervsuddannelser er blevet mere positivt. En mindre del af eleverne (11,7%) har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser gennem forløbet. Resultatet er statistisk signifikant og viser således at deltagelse i sammenhængende vejledningsaktiviteter som i Unge i praksis kan ændre elevernes syn på erhvervsuddannelser og i mere positiv retning.

Nedenfor præsenteres nogle repræsentative udsagn fra eleverne, med deres begrundelser for at de har ændret syn på erhvervsuddannelser i mere positiv eller negativ retning.

Ændret syn i en positiv retning

En del elever peger på, at de ikke kendte så meget til erhvervsuddannelserne før deltagelse i vejledningsaktiviteterne. En skriver fx, 'jeg viste ikke rigtig hvad det var. Jeg troede det var noget kedeligt noget, nu synes jeg det lyder spændende' og andre elever skriver, at 'det var meget andet end jeg troede. På en god måde' og 'Jeg forstår bedre de forskellige uddannelser'. Ligesom en elev skriver, at 'nu hvor jeg har oplevet, hvad de laver, har man lidt mere respekt for dem'. Flere angiver, at de med vejledningsaktiviteterne har fået et udvidet perspektiv på

diversiteten i erhvervsuddannelser 'Jeg troede kun, det var håndværksuddannelser, men det ved jeg nu, at det ikke er' og 'Der er virkelig mange erhvervsuddannelser. Man kan blive hvad man har lyst til, for der er til enhver interesse'. Ligesom mange har fået et udvidet perspektiv på de muligheder, som en erhvervsuddannelse kan give. De nævner at have fået indsigt i, at 'man kan blive mange flere ting end jeg troede' og at 'jeg troede ikke, at de havde sådan nogle fede muligheder'. Nogle fremhæver lønnen: 'Det er blevet mere positivt, da man tjener godt'. At få kendskab til erhvervsskoleelevers og faglærtes begrundelser for deres valg af og deres syn på deres uddannelse og job gør et positivt indtryk på flere elever. Fx 'Det er blevet mere positivt på den måde, at mange har valgt den vej, fordi de synes, det var interessant og ikke fordi de ikke havde noget andet at gøre.' Ligesom en anden elev skriver 'Jeg synes ikke, at det er det, jeg skal, men når jeg ser, hvor glad håndværkerne er for deres arbejde, kan man godt komme til at tænke over tingene lidt mere.'

Flere knytter et mere positivt syn på erhvervsuddannelserne sammen med de erfaringer, de har gjort sig med arbejdsformerne 'Jeg fandt ud af, at det godt kan være sjovt at bruge hænderne'. 'Fordi at man oplever mere når man selv er ude og opdage i stedet for at sidde på sin numse og høre det. Det var sjovere

end jeg troede og svære end jeg troede'. Nogle fremhæver, at de har fået øje på, at man arbejder med hele kroppen i erhvervsuddannelser og faglærte jobs – både hovedet og resten af kroppen – at 'man også skal kunne bruge sin hjerne' og 'jeg føler, at det er sjovere, at man skal bruge andet end bare sin hjerne'.

Nogle fremhæver praktikmulighederne 'Fordi jeg kan se, at erhvervsuddannelser er meget mere spændende end jeg troede, fordi man kan få lov at komme i praktik.' Og en anden skriver: 'Det er sjovere fordi ofte kan man blive mere selvstændig'.

Flere adresserer 'det boglige'. Nogle fremhæver det som positivt, at 'det er fedt at der ikke er så meget bogligt' – og forbinder dette til de varierede arbejdsformer. Mens andre fremhæver det som positivt, at erhvervsuddannelsen er mere boglig end de antog. En elev skriver fx 'Jeg troede ikke, der var så meget bogligt', hvilket eleven forbinder til det uddannelsernes teoretiske niveau.

Nogle elever begrundet deres mere positive syn på erhvervsuddannelser med, at de har fået et andet indtryk af eleverne på erhvervsuddannelser, end de havde forventet, fx 'jeg troede, at de var nogle lidt mere hårde typer, men de er helt normale mennesker'.

Nogle elever knytter deres øgede positive syn på erhvervsuddannelser med uddannelsernes samfundsmæssige betydning, fx 'det er mere positivt fordi at jeg kan se, hvor vigtige erhvervsuddannelser faktisk er', og 'jeg synes at mit syn er mere positivt, fordi det er fedt, at vi har så mange, der vil ændre på verden og gider at bruge deres kræfter til os der ude.'

Nogle elever kobler et ændret syn på erhvervsuddannelser til, hvorvidt de selv forestiller sig at vælge en erhvervsuddannelse eller ikke. Hvis eleven nu i højere grad ser det som en mulighed for sig selv at vælge en erhvervsuddannelse angiver de at have fået et mere positivt syn på erhvervsuddannelser. Fx disse elever 'Før tænkte jeg ikke så meget over det, men nu overvejer jeg det meget mere, fordi jeg synes det lød spændende og det var meget hyggeligt og sjovt', 'Jeg havde bare mest tænkt på gymnasiet efter 9. og ikke så meget på alle de andre muligheder' og 'Jeg elsker at være i gang, og jeg bliver mere frisk, når jeg arbejder udenfor'.

Og hvis eleven omvendt ikke forestiller sig at vælge en erhvervsuddannelse angiver de, at deres syn er blevet mere negativt.

Andre elever skelner mellem deres syn på erhvervsuddannelser og det uddannelsesvalg, som de selv forventer at

tage, fx skriver en elev: 'Det lyder meget fedt selvom det stadig ikke er noget jeg vil'. Og en anden elev skriver om et ændret syn i positiv retning: 'Fordi det virker sjovere. Jeg tror ikke jeg vil gå i den retning, men det virker mere som en rigtig mulighed end før.' Nogle elever synes, at erhvervsuddannelser ser interessant ud men er fast besluttet på noget andet. Eksempelvis denne elev 'Jeg vidste ikke, at der var noget der hed erhvervsskoler før det her forløb. Jeg kunne godt tænke mig at lave noget med mine hænder i stedet for bare at side og lave lektier, men jeg vælger nok alligevel en stx, da jeg har en fast tanke om, hvad det er jeg vil i min fremtid'.

Nogle elever angiver, at de i forløbet er blevet opmærksomme på adgangsbe- grænsninger. En elev skriver fx 'det er måske gået op for mig, at det kan være svært at komme ind på nogle uddannelser'.

Nogle elever knytter deres ændrede syn på erhvervsuddannelser i positiv retning med; at de har været glade for at delta- ge i Unge i praksis-forløbet. Fx formulere- ret således 'Fordi jeg synes, det er fedt at prøve en erhvervsuddannelse, så man kan finde ud af hvordan det føles at have en erhvervsuddannelse' og 'fordi man har set, hvad de voksne laver, når de er på arbejde, og det ser spændende ud'.

Ændret syn i en negativ retning

En mindre andel elever angiver, at de gennem forløbet har fået et mere nega- tivt syn på erhvervsuddannelser (10,4%). Nogle forbinder som nævnt dette med, at de ikke selv ønsker at vælge en erhvervsuddannelse. Andre begrundet deres ændrede syn i mere negativ ret- ning med, at de har erfaret, at erhvervs- uddannelsen 'er svære end skolen' og 'svære end jeg troede'.

Nogle synes, det var kedeligt at være på besøg på erhvervsskolen og/eller at være i praktik, fx udtrykt således 'fordi det er meget kedeligt bare at gøre det i to dage, så jeg kan slet ikke tænke tanken at skulle gøre det resten af livet' ligesom en anden elev skriver, at 'det interesserer mig overhovedet ikke'. Nogle nuancerer deres udtalelse og skriver 'Jeg var på ingen måde interesseret i hvad vi lavede, men til en vis grad handler det mere om mig, end det gør om erhvervsuddannelser'.

Nogle elever synes, at det var hårdt at være på besøg på erhvervsskolen og være i praktik og reflekterer over om det måske er fordi, de er så unge eller om det fortsat vil opleves sådan. Fx skriver en elev 'Fordi det er hårdt, men jeg ved ikke, hvordan det bliver, når man bliver ældre'.

Nogle elever har gennem forløbet fundet ud af, hvad de ikke bryder sig

om, fx 'jeg kan ikke så godt lide at være i kontakt med gamle mennesker', herunder også hvilke arbejdsformer der tiltaler dem eller ikke, fx 'jeg synes, det er blevet værre fordi man skal bruge sine hænder så meget', og giver dette som begrundelse for at deres syn på erhvervsuddannelserne er blevet mere negativt. Nogle elever er i den forbin- delse opmærksomme på, at de i forløbet kun har besøgt én erhvervsuddannelse og én virksomhed, og således kun har et lille grundlag at vurdere erhvervsud- dannelser på. Men ikke desto mindre har det betydning, når det besøgte er noget, man ikke bryder sig om. En elev skriver fx, at synet på erhvervsuddannel- ser 'er blevet negativt fordi jeg kun så ét arbejdssted, og det var noget, som jeg ikke kunne lide'.

For nogle 7. klasse elever fremstod den besøgte erhvervsuddannelse mindre seriøse end ønsket, fx 'jeg synes ikke, at det blev taget særligt seriøst hverken af lærer eller elever, selvom at de arbejder mere selvstændigt end os i folkeskolen.'

For mange af de elever, der oplevede 'at der ikke var styr på det' i forløbet, smitter det negativt af på deres syn på erhvervsuddannelserne. Det samme gør sig gældende, når opgaverne ikke gav mening for dem. En elev skriver fx 'Vi blev også sat i ugyldigt arbejde, fordi da vi skulle til at skovle sten sammen, kom de bare og fjernede det med en stor

gravko' mens andre oplever, at de var 'billig arbejdskraft' i praktikvirksomheden.

For nogle elever har forløbet ført til en oplevelse af manglende overblik over uddannelsesmuligheder. 'Jeg synes, det er blevet meget forvirrende med alle de uddannelser' ligesom forløbet for nogle har bidraget til, at tanken om tiden efter grundskolen er blevet mere nærværende. Nogle oplever, at dette er skræmmende. Fx skriver en elev som begrundelse for et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne 'fordi det er blevet mere alvorligt'. Disse begrundelser for et mere negativt syn på erhvervsuddannelser knytter sig tilsyneladende mere til at nogle elever gennem vejledningsforløbet har fået en indsigt i at uddannelseslandskabet er stort. Og at denne indsigt gør dem nervøse for det fremtidige uddannelsesvalg, hvilket de oplever som negativt. Og derfor svarer de at de har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser gennem vejledningsaktiviteterne. Man kan forstå dette således at elevernes negative syn egentlig ikke knytter sig til erhvervsuddannelser men mere til en usikkerhed om uddannelsesvalg.

Uændret syn på erhvervsuddannelserne

En mindre andel elever (10,4%) angiver, at de gennem deres deltagelse i Unge i praksis ikke har ændret deres syn på

erhvervsuddannelserne i hverken positiv eller negativ retning. En elev begrundede det fx på denne måde: 'Det var det samme, som jeg troede' og en anden elev skriver, at 'mit syn er ikke ændret så meget, men jeg har dog fået en bedre forståelse af, hvad det vil sige'.

Opsamling på ændret syn på erhvervsuddannelserne

Evalueringen viser, at en markant andel af eleverne gennem deres deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter har fået et andet syn på erhvervsuddannelser (89,6%) mens deltagelse i vejledningsaktiviteterne for et mindre antal elever ikke har bidraget til et ændret syn på erhvervsuddannelser (10,4%). Dette resultat er statistisk signifikant.

Deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter har givet de fleste elever et mere positivt syn på erhvervsuddannelser (88,3%) mens en mindre andel har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser (11,7%). Også dette evalueringresultat af Unge i praksis er statistisk signifikant.

Elevernes begrundelser for et ændret syn på erhvervsuddannelser er knyttet til de indtryk, som eleverne oplever at have fået gennem forløbet. Det er værd at hæfte sig ved, at mange af elevernes begrundelser indikerer, at de sammenhængende vejledningsaktiviteter har bidraget til karrierelæring forstået som

erfaringsdannelse og refleksion over uddannelse, job, arbejdsliv og sig selv i forhold hertil. Nogle elever angiver at have fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser, fordi de oplever de mange uddannelsesmuligheder uoverskuelige. Dette kunne også betragtes som naturligt i et første skridt mod at forholde sig til de uddannelsesmuligheder der findes – og altså ikke et negativt udkomme af projektet.

Det fremtræder tydeligt, at oplevelser med at der 'ikke er styr på' organisationen af forløbet eller oplevelsen af at nogle ikke taler til hinanden i en ordentlig tone gør et stort negativt indtryk på eleverne og at de kobler dette til erhvervsuddannelser mere generelt.

9 ud af 10 har talt med deres forældre om uddannelse og job

Størstedelen af eleverne (90,6%) angiver at have talt med deres forældre om de sammenhængende vejledningsaktiviteter.

Mange elever beskriver, at de har talt med forældrene om, hvad eleven og klassen konkret har lavet og eventuelt produceret i vejledningsaktiviteterne med erhvervsuddannelse og praktikvirksomhed, og om hvad der har gjort særligt indtryk. En elev skriver fx at vi har talt om 'menneskerne på arbejdspladsen, hvordan miljøet var, hvad jeg lavede, kommunikationen, vareopsætningen, tilbudsvare, udstillinger som et eksempel' og en anden elev har talt med sine forældre 'om baglokalerne og om hvad jeg har gjort i løbet af dagen. Jeg har også vist dem mit arbejdstøj'.

I nogle forløb havde eleverne besøg på skolen af lærere fra erhvervsuddannelserne og medarbejdere fra praktikvirksomheden og arbejdede med praktiske opgaver på skolen. Nogle elever fortæller, at de og forældrene efterfølgende gik hen på skolen og så de produkter eleverne har lavet. Fx skriver en elev 'Vi talte om der hjemme, hvad klassen havde lavet, og jeg gik også op på skolen med dem for at vise det vi havde lavet'.

For nogle elever og forældre har forløbet befordret samtaler om 'hvordan det var at prøve noget nyt' og at forløbet gav 'gode erfaringer som kan bruges i fremtiden'. Forløbet har også befordret samtaler om uddannelser. Fx 'at man ikke behøves at gå på nogen form for gymnasium' ligesom forløbet for nogle gav anledning til at tale om erhvervsuddannelserne 'vi har talt om forskellige uddannelser', 'hvad der er

---

SPØRGSMÅL: HAR DU TALT MED DINE FORÆLDRE OM DET, DU HAR OPLEVET?

Svar	Antal	Andel
Ja	1057	90,6%
Nej	110	9,4%
I alt	1167	100%

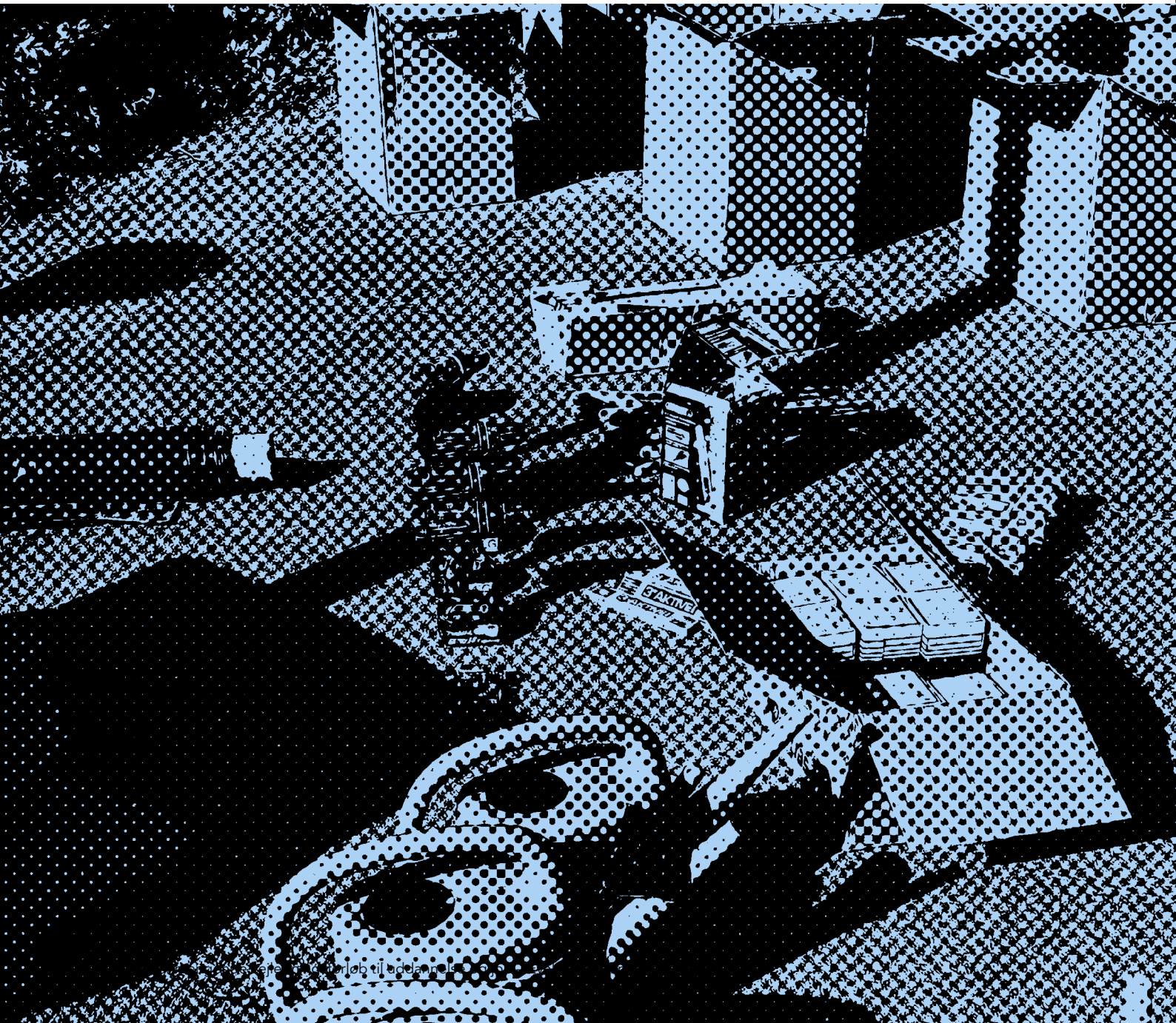
På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

godt ved at tage en eud og eux' ligesom flere har drøftet hvilke uddannelser man kan tage på den konkrete erhvervsskole, som eleven har besøgt. Nogle elever har sammen med deres forældre talt om, hvorvidt eleven på sigt kunne tænke sig at arbejde i det besøgte job: 'Om det kunne være interessant at have det som job' og 'hvad der interesserer mig'. Ligesom elever og forældre har drøftet 'hvilke muligheder der er at gå, hvis man vælger de forskellige jobs', og at et job kan indbefatte andre arbejdsopgaver end dem, som man præcis er uddannet til, fx at en pædagog også kan gøre rent.

De fleste elever beskriver gode oplevelser i mødet med erhvervsuddannelse og praktikvirksomhed. Men for dem, der har haft dårlige oplevelser, så fylder det meget, og eleverne har drøftet disse med deres forældre. Fx skriver en elev, at vi har talt om 'at det var kedeligt', og en anden fortæller, at 'vi har snakket om hvor dårligt de opførte sig over for os, vi måtte ikke få nogle pauser, de forklarede ikke særlig godt hvad vi skulle, det virkede som om de ikke havde lyst til at få os på besøg, og de satte os til noget som vi ikke må som unge.'

Forældre kan støtte deres barns refleksion og nysgerrighed

En udfordring i Unge i praksis har været at få en høj besvarelsesprocent på surveyen som er sendt til forældre. Børn og forældre kan naturligvis have talt sammen om vejledningsaktiviteterne, selvom forældrene ikke har svaret på surveyen.

Af de forældre der har besvaret surveyen har 98,2% talt med deres barn om barnets oplevelser ved den besøgte erhvervsuddannelse og/eller praktik i en virksomhed.

SPØRGSMÅL: HAR DU TALT MED DIT BARN OM DE OPLEVELSER HAN/HUN HAR HAFT OMKRING BESØG PÅ ERHVERVSUDDANNELSEN OG MINIPRAKTIK?

Svar	Antal	Andel
Ja	268	98,2%
Nej	5	1,8%
I alt	273	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

De fleste forældre vurderer, at deres barn gennem deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter har fået mere viden og erhvervsuddannelser og job.

Nedenfor er et sammendrag af forældrenes besvarelser og præsentationer af repræsentative udsagn.

Nogle forældre angiver, at deres barn var meget optaget af vejledningsaktiviteterne i Unge i praksis. Fx skriver en forælder, at 'Min søn gik meget op i det, huskede mig på de forskellige for-møder op til praktikken'. Og mange forældre ser også selv positivt på forløbet, fx skriver en at 'jeg synes, det er en god måde at belyse de forskellige muligheder'.

Forældrene beskriver også, at de har talt med deres børn om besøgene på erhvervsuddannelser og praktik. De har talt om, hvordan eleverne blev taget imod, hvad eleverne lavede, 'hvilke opgaver de blev sat til', 'hvad de "rigtige" medarbejdere" lavede', hvad der var godt/sjovt/interessant/spændende/kedeligt ved det, og 'om det var et rart sted, godt miljø'. Flere børn og forældre har talt om, 'hvordan det har været at stå op til et job', 'dagligdagen i et job', 'hvordan en hverdag er på en arbejdsdag', 'kollegialt samarbejde', 'oplevelser i samspil med de mennesker, der var på praktikstedet', 'egen indsats' og 'hvordan det har været at skulle have arbejdsopgaver, som han ikke havde prøvet før'. Andre temaer, der blev drøftet i familierne, var 'ansvarlighed, mødetider, uddannelsesmuligheder, lønniveauer, ønsker for fremtiden. Andre har talt om 'hvilket indtryk man giver andre og hvordan man tager godt imod og lærer fra sig' Der er også talt om 'muligheder hvis man ikke ved hvad man vil endnu' og 'hvordan man kan have en positiv indstilling og få det bedste ud af det, hvis man besøger noget, som man ikke interesserer sig for', 'overholde aftaler og udføre det arbejde, man er sat til' og 'hvordan jeg som forælder oplevede min praktik for mange år siden'. En forælder skriver, at barnet synes, at 'praktik var bedre end skole'.

Flere nævner, at 'vi talte om, hvor bredt et område det spænder sig over; hvor mange forskellige erhvervsuddannelser der er' og at deres barn har fået 'kendskab til uddannelser, hun ikke vidste

---

SPØRGSMÅL: SYNES DU AT DIT BARN HAR FÅET MERE VIDEN OM EN ELLER FLERE ERHVERVSUDDANNELSER?

Svar	Antal	Andel
Ved ikke	30	10,9%
Ja	215	78,5%
Nej	28	10,2%
I alt	274	100% (afvigelsen skyldes afrunding)

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

SPØRGSMÅL: SYNES DU AT DIT BARN HAR FÅET MERE VIDEN OM JOB?

Svar	Antal	Andel
Ved ikke	30	10,9%
Ja	198	72,3%
Nej	46	16,8%
I alt	274	100% (afvigelsen skyldes afrunding)

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

fandtes', ligesom forældre og børn har talt om, at 'der er noget for enhver, og ikke kun dem som gerne vil være håndværkere (tømrer, murer osv.)'. For flere gav forløbet gav anledning til drøftelser af fremtidige uddannelsesvalg, og at det 'er vigtigt at mærke efter, hvad man selv har lyst til, og ikke bare følge strømmen. At alle ikke nødvendigvis har noget at bruge stx eller lignende til' og 'vigtigheden af at være åben for alle uddannelser'.

En stor del af forældrene vurderer, at deres barn gennem deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter er kommet til at tænke på skole, uddannelse og arbejde på nye måder (68,98%)

Nogle forældre beskriver fx, at deres barn i forlængelse af forløbet begynder at gøre sig overvejelser over fremtidig erhvervspraktik, 'Hun er begyndt at tale mere om, hvad hun kunne tænke sig i sin kommende praktikperiode'.

Flere forældre angiver, at forløbet har bidraget til, at deres barn har fået øje for tiden efter grundskolen. En skriver 'Jeg tror, den korte praktikplads har gjort ham en smule mere bevidst om, at der skal ske noget andet og åbnet op for en anden hverdag end den han kender' og en anden forælder skriver, at 'Vi har fået åbnet op herhjemme for skolegang/karakter, og det har været utrolig spændende'. En anden forælder fremhæver om sit barn, at 'Han var før sikker på, at vejen var til et højt betalt job, men har fundet ud af at man også skal kunne lide det man laver'. En anden familie har talt om 'vigtigheden af at tjene sine egne penge'. Andre nævner, at forløbet har givet anledning til at tale om, at 'hvis man skal have et spændende job så kræver det en indsats i skolen'.

Flere har talt sammen om niveauet på erhvervsuddannelsen, hvor flere angiver at de har fået indtryk af et 'højt niveau'.

Nogle forældre beskriver, at deres barn mødte et forløb, der var planlagt og med nogle opgaver, som eleven oplevede interessante, meningsfulde og håndterbare. Fx 'Der var tid til ham i Vej og park – dagene var planlagt til min søn, og der var tid til, at han selv fik lov at prøve at slå græs osv.'

SPØRGSMÅL: TROR DU DIT BARN ER KOMMET TIL AT TÆNKE OM SKOLE, UDDANNELSE OG ARBEJDE PÅ NOGLE NYE MÅDER?

Svar	Antal	Andel
Ja	189	68,98%
Nej	85	31,02%
I alt	274	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

Forældre som en ressource for deres barns refleksioner over uddannelse, job og arbejdsliv

Elevernes og forældrenes besvarelser indikerer, at familierne i forbindelse til elevens deltagelse i det sammenhængende vejledningsforløb har talt om mange aspekter knyttet til uddannelse, arbejde og fremtidsperspektiver. Analysen indikerer, at forældrene gennem samtalerne bliver en ressource ift. at understøtte elevernes refleksionsprocesser. Som en del af det sammenhængende vejledningsforløb i Unge i praksis indgår et informationsmøde, hvor forældrene introduceres til det vejledningsforløb, som deres børn skal deltage i. I denne introduktion lægges der vægt på, at forældrene får en forståelse af, at vejledningsaktiviteternes formål er at understøtte nysgerrighed og udvidede horisonter om uddannelse, job og arbejdsliv. At denne introduktion er en meningsfuld del af forløbet indikeres af både elevernes og forældrenes udsagn, der giver indtryk af dialoger med fokus på udforskning af muligheder frem for fx primært et fokus på elevens afklaring ift. valg af ungdomsuddannelse.

Forældre skal kende formålet med vejledningsaktiviteten

Forældrenes forståelser af Unge i praksis' formål afspejler sig i deres udsagn i surveyen. Disse indikerer, at mange forældre har forstået og finder det meningsfuldt at Unge i praksis har et horisontudvidende formål ift. uddannelse og arbejde, frem for et formål om uddannelsesafklaring og målretning. Et eksempel herpå er dette udsagn: vi 'talte om det både før og efter praktikken, at det handlede om at se hvordan en arbejdsplads fungerer'.

Et mindre antal forældre forstår formålet med Unge i praksis som værende at eleven skal afklares om et uddannelsesvalg. En forælder skriver fx at 'det er efter min opfattelse alt for tidligt for mit barn at skulle forholde sig til uddannelsesvalg. Det skaber unødige forventninger hos barnet selv om at skulle vide, hvad det vil. Kan det fodre den utilstrækkelighedsfølelse, som mange unge lider under i dag? For hvis skyld skal de unge i en så ung alder have fokus på uddannelsesvalg efter en ungdomsuddannelse?'. En anden forælder skriver, at 'Det er meget fint med muligheden for praktik, men det behøver ikke være så studie- og uddannelsesrettet, med mindre man har brug for at komme væk fra det boglige og tidligere over i en mere praktisk uddannelse for at trives.'

En forælder fremhæver, at det formål med Unge i praksis, som indikeres af de aktiviteter som eleven har deltaget i, er

et andet end der kan læses ud af evalueringsskemaets spørgsmål, som retter sig mod at skabe nysgerrighed og horisontudvidelse i forhold til erhvervsuddannelser og faglærte jobs. Forælderen skriver, at 'Det er stort set kun ufaglærte jobs de unge har været ude i, så det er svært at tale om nye drømme i forhold til arbejde, da kulturen i dag jo er fokus på uddannelse-uddannelse-uddannelse! Spændende håndværksfag og erhvervsarbejdspladser havde været meget mere inspirerende og i formålets ånd. Blev overrasket over formålene her i spørgeskemaet, for de passer ikke på det, som skete de dage.' Denne forælder finder tilsyneladende Unge i praksis' horisontudvidende formål i forhold til erhvervsuddannelser og faglærte jobs vigtigt, men vurderer at de konkrete praktikker ikke har været relevante i denne sammenhæng. Dette kan pege ind i, at det er vigtigt men at det også kan være udfordrende at finde praktikpladser der giver eleverne mulighed for at få indtryk af faglærte jobs og arbejdsopgaver, selv om eleverne netop ikke er faglærte.

Nogle forældre fremhæver, at vejledningsaktiviteterne ville være mere relevante, hvis de knyttede tydeligt an til elevernes interesser og forventede fremtidige uddannelsesvalg. En forælder skriver fx 'Der var slet ikke en rød tråd i den retning mit barn formentlig vil følge, altså langt fra relevant.'

Nogle kommentarer handler om praktikens organisering og indhold. En forælder skriver 'praktikken var virkelig dårlig og uden noget som helst indhold fra arbejdsstedets side. Send ikke flere til den praktik'. En anden skriver, at 'praktikstedet var ikke forberedt på, at de skulle komme og opgaverne opfattedes som ekstremt ensformige og meget fysisk hårde'.

Nogle forældre peger på, hvordan disse oplevelser har betydning for deres barns indtryk af erhvervsuddannelsen eller det besøgte faglærte job, fx 'praktikoplevelsen var så ringe, at han afskar den type jobs', og 'Vi talte om, at det ikke var meget han fik ud af det, når de ikke var forberedt på, at han kom. Dernæst fik han fri efter 4 timer de første to dage og efter 1 time den sidste dag, da der ikke var noget og lave ud over at spise lidt kage. Dette forløb var spild af vores tid og han fik intet godt indtryk af erhvervs livet'. Når forældrene vurderer, at der er manglende kvalitet i forløbet, kan de opleve, at forløbet tager tid fra andre vigtige ting i skolen, en forælder skriver fx '... og de skal så meget i 8. klasse, så tiden er så kostbar, så det giver endnu mindre mening.'

Flere forældre fremhæver, at stemningen på både erhvervsuddannelsen og i praktikken gør indtryk på deres barn – også selvom eleven selv er mødt positivt. En skriver fx, at 'de studerende kunne ikke

lide at gå der - hvordan opfattes det som besøgende...?' og efterlyser at eleverne møder gode ambassadører for erhvervsuddannelsen og -skolen.

Opsamling

Samlet set kan det fremhæves at størstedelen af forældre vurderer, at de sammenhængende vejledningsaktiviteter i Unge i praksis er meningsfulde og bidrager relevant til deres barns øgede opmærksomhed på og mulighedsbevidsthed om uddannelse, job og arbejdsliv. De beskriver mange forskellige temaer om uddannelse og arbejde som elevernes deltagelse i vejledningsaktiviteterne har givet anledning til at drøfte i hjemmet. En lille del af forældre har et indtryk af, at formålet med Unge i praksis er at målrette eleverne i 7. klasse og afklare dem ift. uddannelsesvalg. Det er forældrene skeptiske overfor. I Unge i praksis er der et fokus på at informere forældre om vejledningsaktiviteternes horisontudvidende formål ift. uddannelse, job og fremtidsperspektiver. Forældrenes udsagn indikerer at det er et vigtigt element at prioritere at informere forældrene om formålet med sammenhængende vejledningsaktiviteter. Ikke mindst fordi at det kan give gode grundlag for samtaler i familierne om uddannelse og job-relaterede temaer. Enkelte forældre tilslutter sig det horisontudvidende formål men vurderer at de vejledningsaktiviteter, som deres barn har mødt ikke lever op til dette.

Forældre ændrer også syn på erhvervsuddannelser

En del forældre (60%) angiver, at de gennem forløbet har fået et andet syn på erhvervsuddannelser. Og 40% af forældrene angiver således at de ikke har fået et andet syn på erhvervsuddannelser gennem deres barns deltagelse i de sammenhængende vejledningsaktiviteter bl.a. med besøg på en erhvervsuddannelse og erhvervspraktik.

Af de forældre der har besvaret spørgsmålet om hvorvidt deres syn på erhvervsuddannelser er blevet mere positivt eller mere negativt gennem deres barns deltagelse i vejledningsaktiviteterne svarer langt størstedelen (90,1%), at deres syn på erhvervsuddannelser er blevet mere positivt.

For nogle forældre handler det positive syn om at de finder det 'godt med mere fokus på nødvendigheden af disse uddannelser' og de er således 'glade for at det gøres synligt og attraktivt' for deres og andre børn at tage en erhvervsuddannelse. Nogle forældre fremhæver, at det bør værdsættes at erhvervsuddannelserne prioriterer at bidrage ind i vejledningsforløbet 'Bare det at de bruger energi på at invitere elever fra 7. klasse ind og laver et forløb for dem er et positivt tiltag'. Nogle forældre begrundes deres positive syn med de engagerede lærere på erhvervsuddannelsen som deres barn mødte 'Hun mødte nogle meget engagerede lærere, som også prøvede at nå pigerne'. Og andre tilkendegiver,

SPØRGSMÅL: HAR DU FÅET ET ANDET SYN PÅ ERHVERVSUDDANNELSER GENNEM DIT BARN'S DELTAGELSE I DETTE FORLØB?

Svar	Antal	Andel
Ja	164	60%
Nej	110	40%
I alt	274	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

SPØRGSMÅL: ER DIT SYN PÅ ERHVERVSUDDANNELSER GENNEM DIT BARN'S DELTAGELSE I DETTE FORLØB BLEVET MERE POSITIVT ELLER MERE NEGATIVT?

Svar	Antal	Andel
Mere positivt	137	90,1%
Mere negativt	15	9,9%
I alt	152	100%

På et 95% konfidensniveau er forskellen mellem de to grupper (ja, nej) statistisk signifikant.

at 'praktikugen var meget professionelt arrangeret, og jeg er også positivt overrasket over, hvor mange forskellige erhvervsuddannelser der findes'

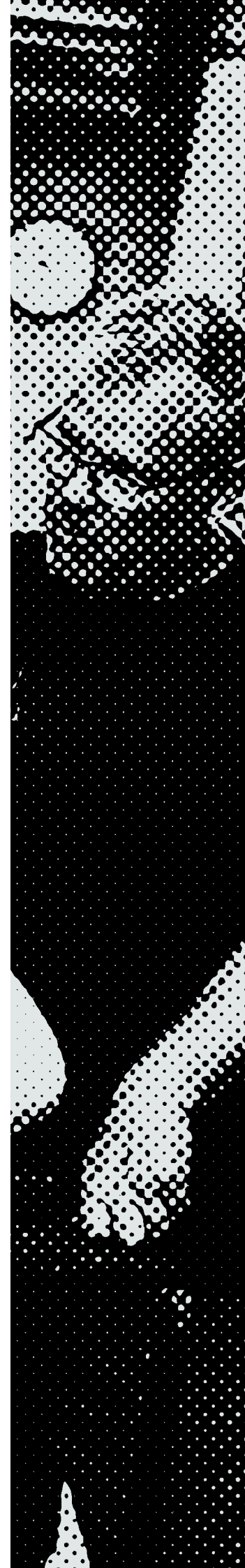
I surveyen var det kun muligt at svare på om synet på erhvervsuddannelser var blevet mere positivt eller mere negativt. Det var ikke muligt at svare at synet på erhvervsuddannelser var uændret. En del forældre, der har svaret at deres syn er blevet mere positivt gennem deres barns deltagelse i Unge i praksis, kommenterer deres svar og skriver at deres syn på erhvervsuddannelser nok nærmere er uændret i den forstand at det også tidligere var positivt. En formulerer det således: 'Det er mest rigtigt at sige at min syn er uændret. Jeg synes at det er virkelig fedt at de unge har fået muligheden for dette.'

Få forældre svarer, at de har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelser gennem deres barns deltagelse i Unge i praksis. Nogle fremhæver at de særligt har fået et negativt syn på konkrete erhvervsskoler i nærområdet, gennem deres barns deltagelse i forløbet. Fx skriver en forælder, at 'Den lokale erhvervsskole levede op til at være dårligere end deres ry. Jeg var faktisk blevet præget af deres markedsføring til at tænke mere positivt om det, men oplevelsen af skole og skolepraktikstedet var ikke positivt og vil næppe tiltrække nogen. Man skal nok arbejde på at få ambassadører på

stederne, som faktisk kan lide den uddannelsesvej'. En anden forælder skriver, at barnet er 'Skræmt langt væk', hvilket forælderen fremhæver som 'rigtig meget øv, da vi har brug for dem [faglærte] på min arbejdsplads'.

Opsamling

Forældrenes udsagn viser, at unges deltagelse i vejledningsaktiviteter med besøg på en erhvervsuddannelse og praktik i en virksomhed ikke bare har betydning for den unge selv men er noget, som forældre forholder sig til og drøfter med deres barn. Barnets oplevelser og den måde som det, som barnet deltager i, er tilrettelagt på, får betydning for forældrenes syn på erhvervsuddannelser og på deres vurdering af, om det kan være attraktivt for deres barn at tage en erhvervsuddannelse.

Nyt syn på erhvervs-uddannelser – bag om de sammenhængende vejledningsaktiviteter

Projektet Unge i praksis undersøger, hvordan sammenhængende vejledningsforløb kan facilitere skoleelevers nysgerrighed, horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job, arbejdsliv og fremtidsperspektiver. I projektet er der udviklet og afprøvet en række sammenhængende vejledningsforløb.

Unge i praksis giver indsigt i, at 'sammenhæng i vejledning' har mange facetter og projektet bidrager med konkrete afprøvede aktiviteter, der kan inspirere til arbejdet med sammenhæng i vejledning. Teksten nedenfor præsenterer og perspektiverer resultaterne af dette arbejde.

Koblingen af mange elementer gør en positiv forskel

Unge i praksis udvikler og undersøger sammenhængende vejledningsforløb med henblik på at facilitere elevers karrierelæring. Projektet viser, at der er mange forskellige aspekter af sammenhæng, som har betydning for elevernes karrierelæring.

Sammenhængende vejledningsaktiviteter bidrager til et nyt og mere positivt syn på erhvervsuddannelser

Unge i praksis baserer sig på en evidensbaseret viden om, hvad der har effekt for børn og unges karrierelæring.

Unge i praksis er tilrettelagt med afsæt i denne viden om hvad der har effekt i uddannelsesvejledning. I Unge i praksis er der et stort didaktisk fokus på at skabe variation i arbejdsformer/aktiviteter, som både understøtter erfaringsdannelse og refleksion. Der er ligeledes fokus på at skabe sammenhæng mellem de forskellige vejledningsaktiviteter. Et aspekt af dette er fx nogle af vejledningsforløbene er tilrettelagt således, at eleverne har besøgt en erhvervsuddannelse og herefter har været i praktik i en virksomhed, der har medarbejdere ansat, der har den besøgte erhvervsuddannelse.

Både aktiviteter der understøtter erfaring og refleksion er vigtige for at skabe sammenhængende vejledning

Et element af sammenhæng i Unge i praksis handler om, at vejledningsaktiviteterne i forløbet har forskellig karakter. Dette med henblik på at facilitere forskellige karrierelæringsprocesser. Eleverne besøger en erhvervsuddannelse og en virksomhed hvor de er i praktik. Dette bl.a. med henblik på at give eleverne nye erfaringer med uddannelse og arbejdsliv. Som afslutning på forløbet er der en bearbejdningsaktivitet bl.a. med henblik på at understøtte elevernes refleksion over det, de har mødt og erfaret i besøgs- og praktikaktiviteterne.

Effektfulde elementer i uddannelsesvejledning

- I uddannelsesvejledning har det effekt at arbejde med flere interventionsformer/aktivitetstyper i en sammenhængende helhed.
- Det har effekt, når læringsmiljøet både er erfaringsbaseret og dialogisk med fokus på at facilitere meningsfulde dialoger om de erfaringer eleverne har gjort sig, dvs. når refleksionsprocesser understøttes.
- Kollektive vejledningsaktiviteter kan være lige så effektfulde som individuelle aktiviteter.
- Strukturerede vejledningsaktiviteter er mere effektfulde end ustrukturerede aktiviteter.
- Aktiviteterne skal målrettes specifikke deltagergrupper og bygge på relevante karrierevejledningsteorier.

(Gatsby Charitable Foundation, 2014; Healy, 2017; Hughes et al., 2016; Larsen et al., 2011)

Laws teori om karrierelæring

Law har udviklet en teori om, hvordan karrierelæring finder sted. Han viser, at der er tale om en kompleks læringsproces om uddannelse og arbejde og sig selv – en social proces der finder sted over tid.

Arbejde med at understøtte karrierelæring er i Laws øjne ikke bare at betragte som informationsarbejde, men handler om at hjælpe mennesker med at bearbejde information om uddannelse og arbejde og sig selv.

I teorien betones, at det er vigtigt, at mennesker møder forskellige typer af aktiviteter vedr. uddannelse og arbejde, så de både kan gøre sig erfaringer og reflektere. En sådan vekslen mellem aktiviteter er fremtrædende i Unge i praksis.

Erfaringer omfatter i Laws forståelse bl.a. at sanse, se, høre og opleve forskellige jobs. Hvordan lugter der fx hos cykelsmeden, hvad laver man egentlig på et lager, hvad taler man om i frokostpausen i en medicinalvirksomhed. Hvad gør man ved sin telefon mens man arbejder. Hvad synes forskellige mennesker er interessant og vigtigt ved deres arbejde.

Det handler også om at få viden om forskellige forhold. Hvordan kan en uddannelsesvej se ud til et job? Hvilke rettigheder har arbejdstagere og arbejdsgivere?

Refleksion omfatter i Laws forståelse bl.a. at forholde sig til de erfaringer man har gjort, og også at forholde sig til andres erfaringer og andre synspunkter end sine egne. Dette kan fx på sigt give

grundlag for at vurdere, hvad man selv synes er værdifuldt.

Det er ikke nok, at elever kun gør sig erfaringer med uddannelse og arbejde men ikke kommer til at forholde sig til dem. Og omvendt er det ikke nok, at eleverne kun reflekterer over uddannelse og arbejde men ikke gør sig konkrete erfaringer. Så det er vigtigt, at vejleder og lærer arbejder med både at understøtte at eleverne kan gøre sig erfaringer med uddannelse og arbejde, og at de får lejlighed til at reflektere over disse.

(Law, 2001, s. 13–21)

Laws teori perspektiverer, hvorfor der som elementer i det sammenhængende vejledningsforløb i Unge i praksis både indgår aktiviteter der har som formål at understøtte erfaringsdannelse og aktiviteter der har som formål at understøtte refleksion.

En vejledningsaktivitet, der har som formål at bidrage til erfaring, kan naturligvis også godt bidrage til refleksion. Ligesom en vejledningsaktivitet, der har som formål at bidrage til refleksion, kan give nye erfaringer. Pointen er her, at der i det sammenhængende vejledningsforløb i Unge i praksis er en opmærksomhed på, at der skal integreres aktiviteter der understøtter forskellige dimensioner af karrierelæringsprocessen.

Grundlaget for gode uddannelsesvalg sammenstykket over tid

Når der er fokus på at skabe sammenhængende vejledningsforløb er det relevant at forholde sig til, hvordan der skabes sammenhæng i den enkelte vejledningsaktivitet, som fx er udviklet i Unge i praksis illustreret ved figuren herunder.

Desuden er det vigtigt at forholde sig til sammenhængen mellem de vejledningsaktiviteter, som eleverne samlet set møder. Hvordan hænger den vejledningsaktivitet, som eleverne møder i Unge i praksis i 7. klasse, sammen med vejledningsaktiviteter, som de tidligere har mødt, fx i skolens emne uddannelse og job (Undervisningsministeriet, u.å.).

Og hvordan hænger vejledningsaktiviteterne i Unge i praksis i 7. klasse sammen med de vejledningsaktiviteterne som eleverne kommer til at møde senere i skoleforløbet, dels som en del af uddannelse og job-emnet, dels som en del af uddannelsesvejledningen rammesat af KUI/UU.

Sammenhængen mellem vejledningsaktiviteter gennem elevernes samlede skoleforløb har ikke været i fokus og er ikke undersøgt i Unge i praksis. Men der er relevant at have for øjne, når man arbejder med at skabe sammenhængende vejledningsforløb med henblik på at facilitere elevernes karrierelæring, gode grundlag for at træffe uddannelsesvalg og uddannelsesvalgsproces.

Elementer i vejledningsaktiviteter som støtter engagement og karrierelæring

Med afsæt i den overordnede ramme for projektets aktiviteter er der i Unge i praksis udviklet en mangfoldighed af vejledningsaktiviteter.

Elevernes besvarelser af evalueringsspørgsmål og observationer af vejledningsaktiviteter i Unge i praksis giver indtryk af, at eleverne langt overvejende har været engagerede i aktiviteterne og har fundet dem meningsfulde og lærerige.

Hvordan kan man forstå elevernes engagement, læring og oplevelse af meningsfuldhed i vejledningsaktiviteterne? Dette undersøges i det nedenstående med udgangspunkt i en af de vejledningsaktiviteter, som er udviklet og afprøvet i Unge i praksis. Som analytisk perspektiv inddrages Martin Lackéus' teori om entreprenørskabsundervisning.

Først en præsentation af en vejledningsaktivitet udviklet i Unge i praksis. Beskrivelsen af vejledningsaktiviteten er udarbejdet på baggrund af interviews med hhv. elevernes UU-vejleder, lederen af plejecentret samt erhvervsskolens uddannelseschef.

Karrierelæring

Karrierelæring – læring om karriere – betegner menneskers læreprocesser om uddannelser og arbejde, arbejdsliv, fremtidsperspektiver og forskellige værdier. Når man taler om uddannelse og arbejde kommer man også til at forholde sig til hvordan disse forhold er forbundet med de øvrige dele af livet, og hvordan man kunne tænke sig at de var forbundet til de øvrige dele af livet.

Karrierelæring sker livet igennem. Børn, unge og voksne er kontinuerligt i gang med at forholde sig til deres ønsker, muligheder, behov og interesser ift. uddannelse og arbejde og sammenhængen med det øvrige liv.

Karrierelæring i skolen kan forstås som en proces med horisontudvidelse og en øget mulighedsbevidsthed om uddannelse, arbejde og sig selv. Dette er vigtig for eleverne, så de får et solidt grundlag for deres uddannelsesvalgsproces. Aktiviteter om uddannelse og arbejde kan også have dannelsesmæssige potentialer ift. at understøtte, at eleverne får en større indsigt i og respekt for hvad andre, herunder forskellige faggrupper, bidrager med til det fælles samfund.

7. klasse-elever besøger det lokale plejecenter og social- og sundhedsskolen

Mandag besøger 7. klasse-eleverne plejecentret. Eleverne bliver introduceret til formålet med projektet Unge i praksis og ugens program. I introduktionen lægges der bl.a. vægt på at projektet handler om at få udvidet sin horisont om uddannelse og arbejde og komme til at reflektere mere perspektivrigt over uddannelsernes og arbejdets verden. Eleverne bliver også præsenteret for hvad et plejecenter er, vist rundt og introduceret til forskellige grupper af medarbejdere, som bl.a. fortæller om deres vej til deres nuværende job på plejecentret og hvad deres opgaver er.

Eleverne er med rundt at se og deltage i plejecentrets aktiviteter for beboerne.

I danskfaget har eleverne på forhånd arbejdet med interviews. Plejecentret arbejder med beboernes livshistorier, og eleverne bliver præsenteret for den guide, som medarbejderne anvender og introduceret til hvilke spørgsmål der kan være gode at stille, når man ønsker at komme ind på livet af en beboer. Herefter interviewer eleverne i grupper plejehjemsbeboere, som har lyst til at tale med unge mennesker. Medarbejderne på plejehjemmet har valgt de kommunikationsmæssigt mest ressourcerstærke beboere ud for dette interview.

Tirsdag arbejder eleverne på social- og sundhedsskolen. Dagen faciliteres af en underviser fra sosu-skolen, som er fysioterapeut og har arbejdet i plejesektoren, og således kender målgruppen af ældre på plejehjem. Der er fokus på at dagen skal være sanselig og aktivitetspræget.

Afsættet for dagen var, at underviseren var klar til at tage imod eleverne med det, de kom med –

hvad de havde med fra interviewene med de ældre.

Eleverne arbejder med sparring fra underviseren med at analysere beboernes livsfortælling med fokus på, hvilke

interesserer de ældre har haft i deres tilværelse, hvad de har nydt og fundet glæde ved. Med dette afsæt udvikler eleverne ideer til, hvilke aktiviteter det kan være relevant for dem at lave sammen med den beboer, de har interviewet – med afsæt i beboerens interesser og fysiske formåen.

Fokus er at eleverne gennem aktiviteterne får indsigt i, hvordan man arbejder med ældre i sosu-faget. I løbet af dagen lavede underviseren små breaks, hvor hun med afsæt i det eleverne var i gang med bl.a.

- fortalte om aktiviteter og aktiviteters betydning
- perspektiverede til hvordan man arbejder på social- og sundhedsskolen; fx at man arbejder praktisk med hænderne; at man forholder sig direkte til sin aftagergruppe, her beboere på plejehjem.

Underviseren på social- og sundhedsskolen og UU-vejleder oplever, at elevgrupperne har mange ideer til, hvilke aktiviteter de kan lave sammen med den person, de har interviewet.

Onsdag gennemfører elev-grupperne deres aktiviteter sammen med den beboer, de har interviewet og som aktiviteten er tilrettelagt for. Eksempelvis har en gruppe lavet et billedlotteri med mænd, som de spiller sammen med en ældre kvinde der har fortalt, at hun savner at være sammen med mænd i hverdagen, nogle grupper bager og pynter kager sammen med 'deres' beboer, nogle er ude i naturen sammen med beboeren og samle materiale og laver efterfølgende blomsteropsatser på terrassen sammen med beboeren. Det gør sig gældende for alle aktiviteterne at de er nogle andre end dem, som eleverne så og deltog i om mandagen.

Torsdag er der fokus på mad og måltider. Eleverne arbejder sammen med medarbejderne i plejecentrets køkken om at tilberede mad til plejehjemets beboere og gæsterne selv, dække bord og pynte op. Eleverne bliver i den forbindelse introduceret til, hvad der bliver lagt vægt på i arbejdet med tilberedning af mad til plejehjemsbeboere. Elever, beboere og medarbejdere spiser sammen. Ved hvert bord er der en aktivitetsmedarbejder, der kan guide de unge og understøtte at samtalerne glider.

Fredag foregår på social- og sundhedsskolen, hvor der er fokus på at bearbejde og understøtte elevernes refleksion over deres erfaringer fra plejehjemmet, herunder aktiviteten med beboeren samt at perspektivere til erhvervsuddannelserne mere generelt.

Dagens indledes med, at underviseren fra sosu sammen med eleverne drøfter deres oplevelser sammen med de ældre. Mange af eleverne har ikke i deres familie plejkrævende ældre og har ikke tidligere mødt syge og gamle mennesker og det gjorde indtryk på dem at møde beboerne. Underviseren perspektiverer samme med eleverne denne drøftelse til den måde man arbejder i sosu-faget, hvor man også drøfter udfordrende og overraskende oplevelser.

Der er ligeledes fokus på at evaluere elevernes aktiviteter sammen med beboerne – hvordan gik de, hvad har eleverne hæftet sig ved.

Dagen blev rundet af med et spil udviklet for elever i 7. klasse 'Erhvervsuddannelserne på spil'. Her er der fokus på – med afsæt i elevernes erfaringer indenfor social- og sundhedsområdet – at brede deres forståelser ud om hvad en erhvervsuddannelse kan være. På den måde blev forløbet med sosu sat ind i en mere overordnet ramme.

Endelig blev ugens forløb evalueret sammen med eleverne.

De fleste læsere vil måske have en intuitiv oplevelse af, at den beskrevne sammenhængende vejledningsaktivitet er en god aktivitet. Unge i praksis' ambition er at øge vores forståelse af sammenhæng i vejledningsaktiviteter – hvad er det, der gør gode vejledningsaktiviteter gode. I analysen af den ovenfor beskrevne vejledningsaktivitet inddrages Martin Lackéus' teori om entreprenørskabsundervisning som et perspektiv herpå. Det er værd at bemærke at den entreprenørielle kompetencer her forstås som Handling, Kreativitet, Omverdensforståelse og Personlig indstilling (Fonden for entreprenørskab, 2017; Nybye & Rasmussen, 2013, s. 5)

Lackéus viser, at menneskers samarbejde i en gruppe, det at de samarbejder med en ekstern samarbejdspartner, som de skaber værdi for og som de modtager feedback af, kan bidrage til at fremme elevernes entreprenørielle kompetencer, deres faglige kompetencer, engagement og dybe læring af curriculære emner. Særligt betoner Lackéus betydningen af det værdiskabende element (Lackéus, 2017, s. 11). I nærværende sammenhæng vil jeg forstå faglige kompetencer og læring af curriculære emner som en øget mulighedsbevidsthed om uddannelse, arbejde og sig selv i forhold her til.

I vejledningsaktiviteten på plejecentret og social og sundhedsskolen interagerer eleverne med verden udenfor skolen, dels ved praktik på plejecentret, hvor de møder forskellige arbejdsområder, dels ved besøg på social- og sundhedsskolen. Lackéus fremhæver vigtigheden af, at elever får opgaver, som skaber værdi for eksterne interessenter. Arbejdet hermed skal baseres på problemer og/eller muligheder som eleverne identificerer gennem processer, som de føler ejerskab for og tager ansvar for. Sådanne opgaver leder til gentagne interaktioner med verden udenfor skolen (Lackéus, 2015, s. 26–27). I vejledningsaktiviteten kommer dette til udtryk ved, at eleverne har som opgave at planlægge og gennemføre en aktivitet sammen med en plejehjemsbeboer. Denne aktivitet er baseret på problemer og muligheder, som eleverne identificerer med afsæt i et interview med beboeren, som de selv gennemfører. Aktiviteterne, som eleverne udvikler og gennemfører sammen med beboerne, tilfører værdi i form af bidrag til plejehjemsbeboernes fornøjelse (Lackéus, 2018).

Lackéus fremhæver, at arbejdet med at skabe værdi for andre i konteksten udenfor skolen kan føre usikkerhed og forvirring med sig, hvilket skal betragtes positivt og en kilde til dyb læring. For at mindske de udfordringer og usikkerhed en sådan opgave kan skabe kan eleverne

med fordel arbejde i teams, som kan bidrage til øget kreativitet og mulighed for at lære af hinanden (Lackéus, 2015a, s. 26–27). I vejledningsaktiviteten arbejder eleverne sammen i grupper om interviews, aktivitetsudvikling og -gennemførelse. Lackéus fremhæver endvidere, at det er vigtigt, at eleverne har mulighed for at få god hjælp og vejledning i deres værdiskabelsesproces (Lackéus, 2015, s. 26–27). I vejledningsaktiviteten gør dette sig gældende på flere måder. Eleverne er gennem undervisningen i faget dansk introduceret til interview som genre. På plejecentret introduceres eleverne til, hvordan medarbejderne arbejder med beboernes livshistorier og betydningen heraf. Dette danner grundlag for elevernes interview af beboere. På social- og sundhedsskolen får eleverne vejledning af en underviser på social- og sundhedsskolen, som kender målgruppen på plejehjemmet, vedrørende planlægningen af elevernes aktiviteter, fx hvordan elevernes ideer kan udvikles under hensyntagen til beboerens fysiske formåen. Endelig skal der ifølge Lackéus gives tilstrækkeligt tid til, at eleverne kan etablere en frugtbar relation med samarbejdspartnerne udenfor skolen – gerne måneder eller år (Lackéus, 2015b, s. 26–27). Forløbet i praksiseksemplet varer en uge, suppleret med det forberedende arbejde med interview-genren i faget dansk, hvilket således er kortere tid end hvad Lackéus præsenterer som ideelt.

De fire elementer, der gjorde denne Unge i praksis-vejledningsaktivitet kvalitetsrig, var således samarbejde i en gruppe i interaktion med verden udenfor skolen med en opgave der skaber værdi for andre og som man får hjælp og sparring til at løse.

Ovenstående analyse af Unge i praksis-vejledningsaktiviteten er præsenteret i (Skovhus, 2022), hvor du kan læse mere.

Kvalitetsrige sammenhængende vejledningsaktiviteter kan også skabes med andre virkemidler. I det nedenstående udfoldes hvordan der i Unge i praksis er arbejdet med rammesætning.

Centrale aspekter i entreprenørskabsundervisning

- Interagere med verden udenfor skolen
- Arbejde sammen – team work
- Skabe værdi for andre
- Feedback fra den eksterne verden

(Lackéus, 2017, s. 11)

Rammesætning – den vigtige forberedelse og bearbejdning

Arbejdet med rammesætning af vejledningsaktiviteter er et centralt element i Unge i praksis. Mennesker deltager i aktiviteter – fx i Unge i praksis-aktiviteter – ud fra den forståelse, de har af dét, de deltager i. Og menneskers (karriere)læring er knyttet til deres aktive deltagelse og deres oplevelse af relevans (Dreier, 1999, s. 84). Denne forståelse af læring, her læring om uddannelse, arbejde og sig selv, henleder opmærksomheden på, at hvis man i vejledningsaktiviteter er optaget af, at eleverne skal få et udvidet perspektiv på uddannelse og arbejde, så er det vigtigt, at aktiviteterne rammesættes i dette lys. Dette fordi rammesætningen får betydning for elevernes forståelse af aktiviteterne. Derved får rammesætningen også indflydelse på, hvordan eleverne deltager i aktiviteterne og på deres læring om uddannelse, job og sig selv i forhold hertil.

Rammesætning består af dels af forberedelse af aktiviteter, som i Unge i praksis er besøg på erhvervsuddannelse og erhvervspraktik, dels af bearbejdningsaktiviteter. Det er vigtigt at indholdet i forberedelses- og bearbejdningsaktiviteter hænger sammen med aktiviteternes konkrete indhold.

Ordene 'forberedelse' og 'bearbejdning' kan lyde mere adskilt fra hinanden og projektets aktiviteter, end det er tanken. Det kan lyde som om, at forberedelsen og bearbejdningen ligger udenfor det, man kan betragte som de egentlige aktiviteter i Unge i praksis. Det er en pointe, at forberedelse og bearbejdning netop må tænkes som en central og integreret del af Unge i praksis og af andre aktiviteter om uddannelse og arbejde. Det er altså tale om aktiviteter, der hænger sammen og hvoraf ingen kan undværes ift. at facilitere elevernes karrierelæring (Skovhus, 2020, s. 68).

I Unge i praksis arbejdet der eksplicit med at rammesætte og forberede eleverne på, at forløbet handler om at de udvider deres horisont om uddannelse og arbejde gennem forskellige erfaringsbaserede aktiviteter og refleksion herover. Ligeledes er der arbejdet eksplicit med at facilitere, at eleverne bearbejder deres oplevelser sammen i et horisontudvidende perspektiv.

”
...for på denne måde at give de unge mulighed for på egen krop at opleve uddannelse og job og skabe læring gennem de forberedende og opfølgende vejledningsaktiviteter.

Unge i praksis - formålsbeskrivelse

Eksempler på rammesætning

Hvordan kan man konkret rammesætte aktiviteter i et horisontudvidende perspektiv? Til højre præsenteres nogle af de mundtlige formuleringer, som vejlederne brugte i deres rammesætningsarbejde sammen med eleverne.

Vi ser her, at vejlederne betoner vigtigheden af nysgerrighed i forhold til uddannelse og arbejde, og at det er en rejse, som kun er påbegyndt og som eleverne skal fortsætte. Det er værd at hæfte sig ved, at vejlederne netop ikke begrundet forløbet med, at det skal bidrage til en nært forestående afklaring om uddannelsesvalg. Denne måde at rammesætte forløbet på spiller en rolle for elevernes forståelse af forløbet og hvorfor de skal deltage i det, og dette spiller en rolle for elevernes deltagelse.

Af citaterne ses også, at dét, der fremhæves i forberedelsen af eleverne, spiller sammen med dét, der fremhæves ved afslutningen af forløbet, nemlig at projektets formål er at facilitere nysgerrighed og udvidende horisonter om uddannelse og arbejde. Dette er en vigtig pointe ift. elevernes oplevelse af sammenhæng i forløbet.

Forberedelse - rammesætning i et horisontudvidende perspektiv

”

Formålet med Unge i praksis-projektet er, at I skal blive nysgerrige på, hvordan det kan være at være i en virksomhed, hvad kan en uddannelse bestå af?

Elsebeth, Trekronerskolen

”

Ideen med Unge i praksis er, at man skal få indblik i: hvordan kan en uddannelse være, hvad er et job. Hvordan arbejder man med et ret spændende emne som bæredygtighed og vand, og hvilke veje kan man gå efter folkeskolen. Det er ikke meningen med projektet, at alle skal blive gartnere eller landmænd og komme til at arbejde på AVK [den lokale virksomhed som eleverne stiftede bekendtskab med gennem projektet]

Iben, Skovbyskolen

Afslutning på bearbejdningsaktivitet - rammesætning i et horisontudvidende perspektiv

”

Vi er jo færdige med dette projekt nu. I skal have tak for at være med. I har haft en rigtig god og positiv indstilling. Det betyder meget for dem, som kommer og præsenterer og som har forberedt noget. Det er en god egenskab at have.

Hvis I kun kan huske én ting og tage med her fra, så håber jeg, at I har fået indsigt i, at det at have et arbejde rummer mange forskellige ting. Alle de jobs, der findes i verden, og som vi ikke ved noget om, kan i princippet være spændende. Og når vi bliver nysgerrige, så kan vi finde ud af noget mere om det. Hold fast i nysgerrigheden på, hvad alle mulige forskellige jobs kan give af muligheder og oplevelser.’

Thomas, Erritsø Fællesskole

Fokus: at skabe nysgerrighed på uddannelse og arbejdsliv

I rammesætningen af vejledningsaktiviteterne i Unge i praksis formidles det at aktiviteterne formål er at give eleverne mulighed for at være nysgerrige og undersøgende på uddannelsernes og arbejdets verden.

Forskning viser, at når kollektive vejledningsaktiviteter primært begrundes med og fokuserer på uddannelsesvalg, så fører det til at mange unge lukker ned for nysgerrighed og refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden frem for at åbne (Skovhus, 2018).

Hvis kollektive vejledningsaktiviteter som Unge i praksis begrundes med, at de unge skal træffe et uddannelsesvalg, så oplever mange unge vejledningsaktiviteterne som mindre relevante. Særligt de unge som

- allerede ved hvilken uddannelse de gerne vil starte på efter grundskolen
- vurderer, at vejledningsaktiviteten ikke er et relevant bidrag i deres uddannelsesvalg.

Når vejledningsaktiviteter tager deres afsæt i et uddannelsesvalgsperspektiv kan de unge fx opleve det irrelevant at besøge en uddannelse, som de på forhånd ved, at de ikke vil vælge. Derfor er der i Unge i praksis fokus på den fælles nysgerrighed og brede horisontudvidende undersøgelse af uddannelse, job og arbejdslivsperspektiver.

Rammesætning – Forældres forståelser af formålet

Det understøtter elevernes refleksion over det de har oplevet at drøfte deres oplevelser med andre i et horisontudvidende perspektiv om uddannelse og arbejdsliv. Når eleverne ikke er i skolen, så taler de bl.a. med deres forældre. Derfor giver det mening, at forældrene har indsigt i formålet med vejledningsaktiviteterne og i hvad eleverne kommer til at opleve. Forældrenes forståelse af forløbet og af hvorfor deres barn deltager kan få betydning for de samtaler, børn og forældre har i hjemmet om barnets oplevelser og tanker herom – og kan således spille en rolle for barnets refleksion og karrierelæring.

Derfor er det i Unge i praksis prioriteret at give forældrene en introduktion til vejledningsforløbet og dets formål.

Ud fra elevernes udsagn ser det ud til, at størstedelen af eleverne har fanget Unge i praksis' formål om horisontudvidelse om uddannelse og arbejde. Det ser også ud til, at eleverne oplever dette meningsfuldt. Ud fra forældrenes besvarelser af evalueringsspørgsmål kan det se ud til, at nogle af forældrene forstår forløbets formål som, at det skal bidrage til, at deres børn skal træffe et uddannelsesvalg. Og det ser ud til, at forældrene med dette afsæt vurderer forløbet mindre meningsfuldt. Enten fordi de synes, at det er for tidligt, at børn i 7. klasse skal træffe et uddannelsesvalg. Eller fordi forløbet ikke er målrettet det, som deres barn kan forventes at vælge, hvorfor det ikke bidrager til uddannelsesafklaring.

Forældrenes forståelse af forløbets formål kan dels forstås i sammenhæng med den introduktion til forløbet, som de har modtaget. Dels kan deres forståelse ses i sammenhæng med lovgivning på området og med den samfundsmæssige stærke diskurs om målretning, vigtigheden af at gå den lige vej, træffe det rigtige uddannelsesvalg første gang mv. Når en sådan valgdiskurs er fremtrædende i samfundet kan det være nærliggende for forældre at tænke, at et projekt om uddannelse og arbejde er knyttet til denne diskurs og politiske ambition. Og det kan få betydning for forældrenes vurdering af forløbets formål.

Det at se vejledningsaktiviteter som fx dem der er udviklet i Unge i praksis i samspil med en stærk diskurs om målretning og uddannelsesvalg i det danske samfund henleder opmærksomheden på, at det er vigtigt at eksplicite overfor forældre, at forløbet har et horisontudvidende formål om uddannelse og arbejde. Ligesom det må gøres på en måde, så forældrene oplever et horisontudvidende perspektiv meningsfuldt og at dette har sammenhæng med de aktiviteter, som deres børn deltager i.

Bearbejdningsaktiviteter – didaktiske spørgsmål

Kvalitetsrige bearbejdningsaktiviteter er en afgørende del af de indsatser, der retter sig mod at understøtte børn og unges karrierelæring forstået som horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job og arbejdsliv (Hughes et al., 2016).

I Unge i praksis er der udviklet en række forskellige bearbejdningsaktiviteter med henblik på at facilitere elevernes refleksion over deres erfaringer og nuancere deres forståelser om uddannelse og arbejde. Fx er der arbejdet med en fælles opsamling på klassen bl.a. med fokus på at give eleverne en forståelse af, hvor erhvervsuddannelserne placerer sig i det uddannelsesmæssige landskab. Andre steder har eleverne fået som opgave at forberede og præsentere deres besøg på erhvervsuddannelsen og deres praktikophold for klassekammerater og lærere.

Analyser af vejledningsaktiviteterne i Unge i praksis bidrager med nogle didaktiske spørgsmål, som vejleder og lærer kan overveje, når bearbejdningsaktiviteter planlægges og gennemføres med henblik på at facilitere elevernes horisontudvidelse om uddannelse og arbejde. Spørgsmålene præsenteres for overskuelighedens skyld et efter et, men de må forstås som forbundne.

Byg videre på elevernes mange og nye erfaringer

I evalueringen af Unge i praksis fortæller eleverne de om mange nye indtryk, de har fået om uddannelse og arbejde i mødet med en erhvervsuddannelse og en praktikvirksomhed. Der er en righoldighed af indtryk.

”

Jeg fandt ud af, at selvom de havde forskellige uddannelser, så var alle lige vigtige.

”

Jeg så, hvordan folk samarbejder og løser tingene.

”

Alle medarbejderne snakkede til hinanden om alt muligt der lige faldt dem ind. De havde et godt forhold til hinanden.

”

Det gjorde indtryk på mig, da folk spurgte mig om noget og jeg ikke vidste det.

”

Jeg var overrasket over, hvor meget de faktisk laver. Jeg vidste ikke, at der var så mange ting at gøre.

”

Jeg var i praktik i et supermarked og det gjorde indtryk på mig, da folk kom hen og spurgte om noget, og når man kunne se hvor taknemmelige de var for at man hjalp.

”

At man ikke måtte ryge på arbejdspladsen. Det troede jeg, at man godt måtte.

”

Jeg var overrasket over, at der ikke rigtigt var nogen piger i det elektrikerfirma. Men det største indtryk var, at de alligevel tog godt imod mig selvom jeg var den eneste pige.

”

Man skulle være rolig og ikke fjolle rundt.

”

At man ikke behøves at komme i gymnasiet, men at der altså også er andre muligheder.

”

Jeg synes det var hårdt, jeg havde ikke vidst, at det var så svært.

Citaterne viser, at eleverne ved besøg på erhvervsuddannelsen og praktikvirksomheden får indtryk af mange aspekter knyttet til uddannelses- og arbejdsliv, fx arbejdsmiljø, omgangsformer, hvordan den måde man optræder på relaterer sig til arbejdsopgaven, glæde ved arbejdet, det kønsopdelte arbejdsmarked, og uddannelsesmuligheder.

Når de professionelle vejledere og lærere planlægger og gennemfører bearbejdningsaktiviteter er det relevant at forholde sig til, hvordan elevernes mange-facetterede oplevelser og indtryk om uddannelse og arbejde kan fanges. Og hvordan det kan ske så det bidrager til at understøtte elevernes refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden på nuancerede måder og til at bringer deres refleksion videre, end de kommer af sig selv.

Elevers indtryk af uddannelse og arbejde kan blive en ressource for andre

Vejleder og lærer kan forholde sig til, hvordan de erfaringer og refleksioner, som en elev har gjort sig med uddannelse og arbejde, kan blive en ressource for flere end eleven selv.

Law beskriver, at mennesker – på godt og på ondt – lærer om uddannelse, job og arbejdsliv i sociale kontekster.

Karrierelæring finder sted i fællesskaber

Law beskriver fem centrale elementer i den sociale proces som spiller en rolle for menneskers karrierelæring

- Information – handler om at og hvordan information om uddannelse og arbejde og muligheder deles i en social kontekst
- Forventninger – knytter sig til de sociale grupper som personen er en del af og hvilke forventninger der heri er til fx uddannelsesvalg. Hvad bliver set som forventelige og acceptable uddannelsesvalg.
- Feedback – handler om at den enkelte udvikler sit selv billede i forhold til uddannelse, job og fremtidsperspektiver i lyset af den feedback, som vedkommende får fra andre
- Modellering – handler om det eksempel som andre udgør vedrørende uddannelse og job-perspektiver.
- Support – handler om den støtte og hjælp (eller det modsatte) som den enkelte på forskellige måder kan få af andre.

(Law, 2009, s. 18).

De erfaringer og den viden en elev har fået på en erhvervsskole eller i erhvervspraktik kan blive en ressource for andre elever i klassen, hvis erfaringerne bliver delt og bliver drøftet på nuancerede måder. Dette er en begrundelse for at der i Unge i praksis lægges vægt på bearbejdningsaktiviteter. Lærer og vejleder er en del af elevernes sociale kontekst og spiller en vigtig rolle i denne sammenhæng. Når der arbejdes med elevernes indtryk, viden og erfaringer på kollektive måder skabes der fx mulighed for, at man i fællesskab kan identificere ligheder og forskellige i de erfaringer der er gjort. Man kan drøfte hvilken indsigt der i fællesskab er skabt om uddannelsernes og arbejdets verden. Ligesom man kan drøfte hvad man er blevet nysgerrig på og hvad man ønsker mere viden om.

Opmærksomhed på nuancering af stereotype forståelser

Elevers fortællinger om deres indtryk og forståelser i forlængelse af besøg på uddannelser eller virksomheder kan bidrage til at udfordre og nuancere stereotype forståelser af specifikke uddannelser og jobs og af uddannelses- og arbejdsliv i bredere forstand. Men deres fortællinger kan også skabe eller reproducere stereotype forståelser. De fortællinger, der fortælles og de forståelser de repræsenterer, har betydning for de elever, som fortæller. Og fortællingerne kan også få betydning for de øvrige elevers forståelser af uddannelser og jobs, jf. Laws perspektiver på kollektivets betydning for karrierelæring (Law, 2009, s. 18). Vejleder kan overveje, hvordan bearbejdningsaktiviteter kan tilrettelægges således, at eventuelle stereotype fortællinger om en eller flere konkrete uddannelser og jobs kan adresseres på nuancerede måder. På måder som opleves meningsfulde for både fortæller og øvrige elever, og som bidrager til at nuancere deres forståelser og refleksioner. Vejleder og lærer kan se sig selv som en ressource i den sammenhæng.

Afgrænsninger sker fra en ung alder og kan nuanceres

Linda Gottfredson giver indsigt i, hvordan forestillinger om køn og prestige har indflydelse på børn, unge og voksne og deres valg om uddannelse og job.

Afsættet for Gottfredssons arbejde er en optagethed af, hvordan menneskers uddannelses- og erhvervsvalg bliver til, og hvorfor deres valg ofte afspejler den familie og lokale kontekst, som de er vokset op i. Gottfredson peger på, at uddannelses- og erhvervsvalg må forstås som knyttet til menneskers behov for at høre til i en social sammenhæng. Hun fremhæver med sin teori, at karrierelæringsprocesser begynder tidligt i et barns liv og inkluderer køn, prestige og interesser.

Børn begynder tidligt at danne et kognitivt kort over forskellige uddannelser og erhverv, som efterhånden kommer til at ligne det kognitive kort over den sociale orden, som voksne i deres nærhed har.

Gottfredson fremhæver, at mennesker identificerer de uddannelser og erhverv, de foretrækker mest, ved at vurdere foreneligheden med deres selvopfattelse. Jo større overensstemmelse, jo større præference. Der finder en afgrænsningsproces sted, hvor personen indsnævrer

sine præferencer og gradvist udelukker alternativer, der opleves som uacceptable. De erhverv, der strider mest mod personens selvbillede, er dem, der størst afvises.

Gottfredson argumenterer for, at der afgrænses ift. tre dimensioner:

- Først afgrænses ift. Kønsgimensionen – den offentlige præsentation af feminitet eller maskulinitet – er den del, der værnes mest om.
- Dernæst afgrænses ift. Prestigedimensionen – der handler om beskyttelse af de sociale normer, der er fremherskende blandt ligestillede – Hun peger på at prestigedimensionen har stor indflydelse, som dog er mindre end kønsdimensionen.
- Og endelig afgrænses ift. Interesedimensionen – altså at forfølge sine inderste ønsker og interesser og få opfyldt personlige behov via uddannelse og job. Og hun peger på at det faktisk er det, der bekymrer mindst.

I denne afgrænsningsproces ift. køn, dernæst ift. prestige og endelig ift. interesse bliver en zone af acceptable muligheder gradvist til.

Det er en pointe for Gottfredson, at afgrænsningsprocesserne i høj grad finder sted ubevidst og ureflekteret fra en tidlig alder og livet igennem. Med dette afsæt bliver det vigtigt at være opmærksom på, at der kontinuerligt må arbejdes for at bevæge og nuancere de afgrænsninger, som børn og unge har gjort.

Med afsæt i denne forståelse bliver det en opgave at skabe et sammenhængende forløb med progression gennem hele elevens skoleforløb som kan bidrage til, at børn og unge får mulighed for at bevæge og udvide de afgrænsninger, de har foretaget. Dette således at de på sigt får et bedre – og bredere – grundlag for at træffe et valg af uddannelse og erhverv. Aktiviteter, som dem der er udviklet og gennemført i Unge i praksis, kan give børn og unge flere erfaringer med uddannelse, arbejde og sig selv og deres klassekammerater, som kan bidrage til at nuancere og udvide de afgrænsninger de har lavet.

(Gottfredson, 2002; Skovhus, 2018).

Aktiviteterne i Unge i praksis giver eleverne anledning til at stifte bekendtskab med en erhvervsuddannelse og et job, hvor medarbejderen har en erhvervsuddannelse. I Danmark fremhæves det ofte, at erhvervsuddannelserne har et imageproblem. Det er ligefrem omtalt som, at erhvervsuddannelserne bløder prestige (Egedal, 2015). Aktuelt mangler der faglærte, og problemet forventes at stige (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2021). De sammenhængende vejledningsaktiviteter i Unge i praksis er tilrettelagt med henblik på at adressere denne udfordring. Ikke ved at fortælle skoleeleverne at de bør vælge en erhvervsuddannelse (fokus på uddannelsesvalget) men ved at give eleverne anledning til at møde erhvervsuddannelserne og faglærte jobs og understøtte deres refleksion i relation hertil (fokus på horisontudvidelse og øget mulighedsbevidsthed). Med inspiration fra Gottfredsons perspektiver på vigtighe-

den af nuancering af afgrænsninger kan man fremhæve, at dette potentielt kan bidrage til at udvide elevernes indsigt i erhvervsuddannelserne, nuancere deres forståelser, udvikle deres selvforståelse og understøtte, at de får øje på nye mulige fremtider. Dette er med til at kvalificere det grundlag, hvorpå eleverne ved afslutningen af grundskolen skal træffe deres uddannelsesvalg.

Dette er nogle af det sammenhængende vejledningsforløbs potentialer. De forløses ikke nødvendigvis 'af sig selv'.

Karrierelæringsmål og/eller fag-faglige mål?

I Unge i praksis er der udviklet og afprøvet mange forskellige bearbejdningsaktiviteter. Her vil jeg sætte fokus på en konkret bearbejdningsaktivitet og nogle spørgsmål, som aktiviteten giver mulighed for at reflektere over.

Træning af dansk-faglige kompetencer, som det at holde et oplæg for tilhørere, trådte i forgrunden i denne bearbejdningsaktivitet. Elevernes erfaringer med og refleksioner over uddannelses- og arbejdsliv blev her midlet til at kunne træne og give respons på dansk-faglige aspekter. Der var fx ikke spørgsmål, som gav eleverne lejlighed til en fælles refleksion over eller videre drøftelse af deres nye erfaringer og refleksioner om uddannelse og arbejde. Det kan se ud til, at en skoleopgave, som fx præsentation hvor der gives feedback på måden at holde en fremlæggelse mv., kan mindske rummet for elevernes kollektive refleksioner om deres oplevelser på erhvervsuddannelser og i praktik (Røise, 2022, s. 69).

Dette henleder opmærksomheden på, at det er relevant at overveje formålet med en bearbejdningsaktivitet. Er der et fag-fagligt formål, hvor erfaringer og

Bearbejdningsaktivitet – et eksempel

Denne bearbejdningsaktivitet blev gennemført på den måde, at eleverne fik at antal dansk-timer, hvor de individuelt eller i mindre grupper skulle forberede en præsentation af deres besøg på erhvervsuddannelsen og praktikforløb.

Elevernes præsentationer fandt ligeledes sted i dansktimer sammen med bl.a. dansklæreren.

Efter elevernes præsentationer fik de feedback på deres måde at holde en fremlæggelse, fx hvor højt de talte, hvordan de placerede sig i rummet, om fremlæggelsen levede op til kravene ift. antal slides og evt. en video.

Der var ikke spørgsmål eller kommentarer til elevernes erfaringer og refleksioner over uddannelse, arbejde og sig selv.

refleksion over uddannelse og arbejde bliver midlet hertil? Er der et formål der handler om at udvide og nuancere eleverne horisonter og mulighedsbevidsthed om uddannelse, job, arbejdsliv mm.? Eller er der begge formål? Kan noget komme til at skygge for noget andet? Og i forlængelse heraf må det overvejes, hvilke didaktiske greb man som vejleder eller lærer kan bringe i anvendelse, så bearbejdningsaktiviteten kan fremme det eller de ønskede formål.

Potentielle udfordringer ved at vælge fremlæggelsesformen som bearbejdningsaktivitet

Når eleverne besøger forskellige uddannelser og virksomheder og deler oplevelserne med hinanden kan det give dem adgang til flere erfaringer. Den fælles erfaringsdannelse og undersøgelse kan også danne grundlag for elevernes nuancerede refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden og sig selv i forhold hertil. Men om potentialerne forløses afhænger bl.a. af, hvordan der arbejdes med bearbejdningsaktiviteter.

I de aktiviteter, som indgår i Unge i praksis, bliver de unge en del af mange sociale fællesskaber, fx i erhvervsskolen, i virksomheden, i klassen med klassekammerater og lærer og vejleder, og i familien når elevernes oplevelser drøftes. Disse får ifølge Law betydning for, hvad eleverne lærer om uddannelse og job og for de selvbilleder, som de udvikler (Law, 2009, s. 18). I bearbejdningsaktiviteter har lærer og vejleder en vigtig opgave i at understøtte at potentialerne i fællesskabet forløses.

Unge i praksis bidrager med indsigt i nogle potentielle ulemper ved at vælge fremlæggelsesformen som bearbejdningsaktivitet. Særligt hvis der ikke afsættes tid til kollektive drøftelser af elevernes præsentationer i et uddannelses- og job perspektiv.

- Jobs/virksomheder præsenteres unuanceret
- Jobs præsenteres på måder, så tilhørerne efterlades med et 'afskrækkende' indtryk
- Praktikværter, som er inviteret til at overvære fremlæggelsen, oplever deres job præsenteret på en reducerende og eventuelt stigmatiserende måde. Kan virke desillusionerende ift. deres interesse for at stille sig til rådighed for fremtidige praktikker.
- Svingende kvalitet i fremlæggelser. Dette gør sig generelt gældende i skolen, men her får det betydning for andre elevers indtryk af uddannelser og jobs.
- Der kan være nogle rammer om fremlæggelsen, som gør det svært for eleverne at formidle righoldigheden i deres oplevelser eller formidle på en måde, der fremmer andre elevers karrierelæring.

Røise forsker i karrierelæringsaktiviteter i den norske folkeskole. Hun fremhæver, at man må være opmærksom på om en 'skolificering' af fx bearbejdningsaktiviteter kan komme til at begrænse potentialet for elevernes refleksioner over deres oplevelser i praktikken. Hun fremhæver også at der i klasserne i bearbejdningsaktiviteterne ofte kun er begrænset tid til dialog og kollektiv udforskning af arbejdslivet. Og hun peger på, at det måske er her, at det store læringsudbytte kan være, når dette faciliteres på kompetente måder (Røise, 2022, s. 69–70).

Arbejde med elevernes kritik

Nogle af eleverne rejser i bearbejdningsaktiviteter og i de skriftlige evalueringssvarelses forskellige kritikker. Her vil jeg opholde mig ved to overordnede kategorier af kritikker, som er af meget forskellig karakter, nemlig

”

Jeg synes, det var svært at formulere, hvor godt det egentlig var at være i praktik.

Citat, pige 7. klasse

1. Kritik af organiseringen af elevernes besøg på erhvervsuddannelsen og erhvervspraktikken
2. Strukturelle problemstillinger vedrørende de jobs, eleverne har været i kontakt med, fx SOSU som et lavtlønsområde, ubekvemme arbejdstider i nogle kokke-job

Vejleder og lærer må forholde sig til, hvordan der kan arbejdes med disse kritikker på måder, som understøtter elevernes karrierelæring – og så det potentielle der er i kritikkerne forløses. Her er nogle perspektiver til mulig inspiration.

Kritik af organiseringen af vejledningaktiviteter

Det første kritikpunkt handler om den konkrete organisering af elevernes besøg på erhvervsuddannelsen og af erhvervspraktikken, som rejses af nogle af eleverne. Det skal for en god ordens skyld fremhæves, at kun en lille del af eleverne der deltog i Unge i praksis er kritiske overfor organiseringen af de forløb, de har deltaget i. Men evalueringen viser, at en væsentlig del af de elever, der rejser denne kritik, tilsyneladende udleder, at 'der ikke er styr på tingene på erhvervsuddannelserne' generelt set eller på den konkrete erhvervsskole. Og nogle af eleverne angiver at have fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne.

Når vejleder og lærer overvejer, hvordan de ønsker at arbejde med elevernes negative oplevelser og kritikker i forlængelse heraf, kan vejleder og lærer hente inspiration fra Laws teori om karrierelæring. Law beskriver, at læring om uddannelse, arbejde og sig selv finder sted i en proces som består af fire trin, nemlig at opdage, at ordne, at fokusere og at forstå (Law, 2001, s. 13-21). Law beskriver, at børn og unge får forskelligartede indtryk knyttet til uddannelse og arbejde, og at disse danner grundlag for en proces, hvor de ordner og kategoriserer deres indtryk og over tid danner sig en forståelse af uddannelsens- og arbejdets verden. Denne forståelse kan være mere eller mindre overensstemmelse med 'virkeligheden' og dermed mere eller mindre hensigtsmæssig for barnets og den unges videre færd i livet med uddannelse og arbejde.

Law henleder vores opmærksomhed på, at eleverne har brug for støtte i deres karrierelæringsproces med at ordne, fokusere og forstå de indtryk, de har fået gennem kontakten med erhvervsskolen og virksomheden. Med dette for øje kan vejleder og lærer sammen med eleverne være nysgerrige og undersøgende på, hvad eleverne har set, hørt og oplevet på fx erhvervsskolen – og således også på de oplevelser som eleverne er kritiske overfor. Som en del af elevernes ordne-proces kan det fx drøftes om og hvordan det, som eleverne oplevede, var knyttet til faget, til den pågældende erhvervsuddannelse, til stedet, til personerne. Vejleder og elever kan i den sammenhæng tale om, at det kan være misvisende at slutte fra en enkelt oplevelse til en generaliseret forståelse, her en generaliseret forståelse af at erhvervsuddannelserne generelt 'ikke har styr på det'. Vejleder hjælper her eleverne i processen med at ordne, fokusere og forstå deres oplevelser med uddannelse og arbejde – 'hvordan kan vi forstå vores omverden?' (et centralt karrierelærings-spørgsmål). Dette peger ind i en proces, hvor elevernes oplevelser, også dem af negativ karakter, anerkendes og hvor der samtidig arbejdes for at understøtte, at eleverne får en mere nuanceret forståelse end de selv var nået frem til i deres konklusion om, at erhvervsuddannelserne generelt set 'ikke har styr på det'.

Med inspiration fra Law kan der også peges på, at elevernes oplevelser kan danne grundlag for drøftelser og refleksioner over, hvilken betydning eleverne tillægger organisering og rammer om uddannelse. Et perspektiv som eleverne på den måde kan blive opmærksom på, reflektere over og vende tilbage til, når de på sigt skal træffe et uddannelsesvalg.

Afslutningsvist kan det bemærkes, at elevernes kritik kan henlede vejlederes, læreres og øvrige samarbejdspartneres opmærksomhed på de tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt at kvalificere de forløb, som eleverne møder. Og på de tilfælde hvor det kan være relevant at udvikle samarbejdet om indsatsen både internt i organisationerne og mellem de forskellige parter. På den måde kan de professionelle bruge elevernes fortællinger og perspektiver til at få øje på, hvad der kan gøres bedre.

Strukturelle spørgsmål om samfundsmæssig ulighed

Nu vil jeg opholde mig ved den anden type kritiske spørgsmål, som eleverne rejser, og som er af en anden karakter end det, der er fokus på ovenfor.

Nogle af eleverne fortæller, at de gennem Unge i praksis er blevet opmærksomme på, at nogle erhvervsuddannelser uddanner til lavtlønsområder, som fx sosu-uddannelserne. Eleverne peger her ind i strukturelle spørgsmål om samfundsmæssig ulighed. I sin overvejelse over om og i givet fald hvordan vejleder ønsker at adressere og arbejde med disse spørgsmål sammen med eleverne kan der hentes inspiration fra Watts, som beskriver fire socio-politiske tilgange til karrierevejledning (Watts, 1996, s. 355) – disse præsenteres i rammen til højre.

Her vil jeg opholde mig ved to, nemlig 'Conservative – social kontrol' og 'Radical – social forandring'. Vejleder kan overveje, hvor han/hun ønsker at placere sig, og hvordan denne ambition afspejles i de konkrete aktiviteter sammen med eleverne.

Hvis vejleder er inspireret af 'Conservative – social kontrol-tilgangen' er vejleder optaget af at opretholde det bestående og bidrage til at imødekomme arbejdsmarkedets behov. Her vil vejleder måske overhøre pointen om, at der er tale om et lavtlønsområde, og lægge vægt på, at der er stor mangel på arbejdskraft indenfor området og forventeligt bliver det fremover, og at det kan være personligt givende at arbejde indenfor området. Vejleder kan måske være nervøs for at skræmme nogle unge væk fra området, hvis lønforhold drøftes, når der politisk netop er et stort fokus på at tiltrække elever og medarbejdere til området?

Hvis vejleder er inspireret af en 'Radical – social forandring-tilgang' er vejleder optaget af at understøtte, at eleverne får øje for og kommer til at forholde sig til sociale strukturer og udvikler handlekompetence i forhold hertil. Vejleder kan her tage fat i elevernes kritiske spørgsmål om

	CORE FOCUS ON SOCIETY	CORE FOCUS ON INDIVIDUAL
CHANGE	Radical (social forandring)	Progressive (individuel forandring)
STATUS QUO	Conservative (social kontrol)	Liberal (ikke-dirigerende)

Fire socio-politiske tilgange til karrierevejledning (Watts, 1996, s. 355)

Mange vejledningsteorier har ifølge Watts en liberal ikke-dirigerende forståelse af vejledning. Her er der primært et fokus på individet i den forstand, at vejledning skal hjælpe individer med at vælge de muligheder, der harmonerer med deres evner, færdigheder, interesser og værdier.

Andre forståelser, som Watts benævner conservative – social kontrol, betragter vejledning som et bidrag til at opretholde det bestående og til social kontrol, hvor det primære formål er at tilpasse individer til det, der anses for værende passende for dem. Her er vejledning optaget af at imødekomme arbejdsmarkedets behov.

En progressiv tilgang til vejledning har også fokus på individet men er orienteret mod forandring for individet. Særligt at understøtte, at dårligt stillede opnår det højeste niveau, der er muligt for dem inden for den aktuelle struktur. Vejledning med dette afsæt søger at ændre fordelingen af mulighederne, men ikke strukturerne i sig selv.

En radikal forståelse af vejledning er optaget af at fremme sociale forandringer ud fra en grundlæggende forståelse af, at det ikke er muligt at bedre forholdene for bestemte grupper uden ændringer i de sociale strukturer.

fx løn og arbejdsforhold, drøfte dem med eleverne og understøtte at eleverne forholder sig til disse. Ligesom det kan drøftes hvilke påvirkningsmuligheder der kan være. Vejleders projekt er ikke at jage elever væk fra disse fagområder men at give dem en mulighed for at forholde sig kritisk reflekterende til dem.

Professionelle vejledere placerer sig ikke nødvendigvis entydigt i én af de fire tilgange men arbejder måske i et spændingsfelt mellem disse? Men kendskabet til de fire tilgange kan være hjælpsomme ift. at understøtte vejleders refleksion over, hvordan forskellige spørgsmål kan og skal adresseres i bearbejdningsaktiviteter.

Røise argumenterer for, at målet med karrierelæringsaktiviteter, som dem i Unge i praksis i form af besøg på erhvervsuddannelser og deltagelse i erhvervspraktik, ikke er 'at skabe sømløse forbindelser mellem forskellige kontekster, men at skabe et rum for refleksion over spændinger og modsætninger i læring på tværs af disse sammenhænge' [Min oversættelse] (Røise, 2022, s. 70). Karrierelæringsaktiviteter har et frigørende / emancipatorisk potentiale. Dette kan bl.a. være med til at give eleverne indsigt i uddannelsernes- og arbejdets

verden 'som den er' og understøtte at eleverne kommer til at kunne forholde sig til verden 'som denne kunne være' og hvordan de kan og ønsker at handle i den sammenhæng (Hooley, 2015). Karrierelæringsaktiviteter kan i dette lys tilrettelægges således, at elevernes kritiske refleksioner får plads og anerkendes på en måde, som bidrager til nuancering af deres forståelser. Og vejleder og lærer kan være opmærksomme på at facilitere kritiske drøftelser på måder, som fx ikke stigmatiserer et fagområde. Man kan fx godt tale om arbejdsvilkår, løn og arbejdstider indenfor et fagområde, fx sosu-området, samtidig med at man fx også taler om fagets vigtighed og om hvad medarbejdere oplever som givende i faget. En kritisk drøftelse er således ikke det samme som at forstærke sosu-fagets imageudfordringer (Lauritzen et al., 2022).

Faglighed til at facilitere karrierelæring

Vejleder og lærer og de der i øvrigt tilrettelægger aktiviteter om uddannelse og arbejde kan overveje, hvem der har fagligheden til at facilitere elevernes nuancerede refleksion over uddannelse og arbejde og understøtte, at eleverne når længere i deres forståelse gennem bearbejdningsaktiviteter. I den proces må man forholde sig til, hvad der skal til for, at det er folk med de rette kompetencer, der gennemfører bearbejdningsaktiviteterne sammen med eleverne.

Hvordan udnyttes tidsressourcen godt?

Erfaringerne fra Unge i praksis med at udvikle og gennemføre bearbejdningsaktiviteter henleder opmærksomheden på, at vejleder og lærer må overveje, hvor meget tid er der til rådighed for en bearbejdningsaktivitet. De må overveje hvordan tiden anvendes bedst ift. at understøtte og nuancere de konkrete elevers refleksion om uddannelse og arbejde. Hvor meget længere kan eleverne komme i deres forståelser og refleksioner over uddannelse, arbejde og sig selv ved individuelt arbejde? – ved arbejde i grupper? – og ved at arbejde kollektivt på klassen sammen med hinanden og med vejleder eller lærer?

Er tidsressourcen fx anvendt godt eller bedst ved at eleverne får alle dansktimer i en uge til at forberede en fremlæggelse om deres uddannelsesbesøg og praktikophold? Når de tilstrækkeligt langt i deres refleksioner om uddannelse, job og arbejdsliv ved en sådan forberedelse af et oplæg? Bliver præsentationerne en ressource for de øvrige klassekammeraters karrierelæring? Eller var tidsressourcen udnyttet bedre på en anden måde i forhold til at facilitere elevernes nuancerede refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden? Og hvordan spiller den professionelle vejleder eller lærer en rolle for at facilitere elevernes refleksion?

Vigtigt – prioriter samarbejde og koordinering

Elementer som kvalitetsrige indsatser i grundskolen indeholder ift. karrierelæring og uddannelsesvalg

1. Et stabilt og integreret program for karrierelæringsindsatser og uddannelsesvejledning i skolen
2. Adgang til information om uddannelser og arbejdsmarked. Og vejledning som understøtter at eleverne kan forholde sig til den aktuelle viden.
3. Indsatsen skal adressere alle elevers behov
4. Uddannelses- og jobperspektiver integreret i undervisning i skolens fag
5. Eleverne møder arbejdsgivere og medarbejdere
6. Eleverne oplever arbejdspladser
7. Eleverne har viden om uddannelsesmuligheder – både erhvervs-, gymnasiale og videregående uddannelser
8. Eleverne får uddannelses- og erhvervsvejledning ift. uddannelsesvalg.

Disse otte punkter er blevet til ved at besøge de seks lande i verden, som blev vurderet at have de bedste karrierelærings- og vejledningsindsatser. Det blev undersøgt hvad der karakteriserer disse indsatser og systemer, hvilket blev kondenseret i de otte punkter ovenfor.

(Gatsby Charitable Foundation, 2014)

Når elevers karrierelæring skal understøttes kræver det en sammenhængende indsats med progression over tid (Gatsby Charitable Foundation, 2014, s. 20).

Nødvendigt at prioritere samarbejde og koordinering

Det at skabe et sammenhængende vejledningsforløb kræver, at forskellige parter arbejder sammen herom. Der er mange samarbejdspartnere i Unge i praksis, som arbejder for at planlægge og gennemføre de sammenhængende vejledningsaktiviteter.

Eksempler på samarbejdspartnere:

- UU/KUI-vejledere
- Erhvervsuddannelser – kontaktperson -> de medarbejdere har med eleverne at gøre
- Virksomheder – kontaktperson -> de medarbejdere har med eleverne at gøre
- Rollemodeller fra EUD
- Skolelærere
- Forældre

Oplevelse af sammenhæng mellem vejledningsaktiviteter er betydningsfuldt for eleverne

Når vejledningsforløbet er rammesat som et forløb med en rød tråd og sammenhæng gør det positivt indtryk på eleverne. Fx skriver en elev i evalueringen at 'Det var meget spændende at være i praktik og opleve det man lærte på erhvervsuddannelsen.'

Og det gør negativt indtryk, hvis eleverne oplever, at den forventede sammenhæng udebliver. Nogle elever der deltog i Unge i praksis var fx skuffede over, at der ikke var sammenhæng mellem den faglighed de fik indblik i på erhvervsskolen og de arbejdsopgaver de mødte i erhvervspraktikken. Fx skriver en elev om praktikken, at det var 'kedeligt... læringen der oppe [på erhvervsuddannelsen] havde ingen virkning, da vi kom i Netto' mens en anden elev skriver, at 'vi brugte ikke rigtig noget af det vi lærte [på erhvervsuddannelsen] i praktik'.

Manglende sammenhæng kan også handle om, at eleverne oplever, at der ikke er sammenhæng mellem de arbejdsformer, de møder på erhvervsuddannelsen, og så de arbejdsformer, som de kan se at 'de rigtige' elever på erhvervsuddannelserne møder. Dette kan også føre til skuffelse. En elev skriver fx 'Eleverne var meget fysiske, men vi sad bare i et klasselokale på nær én gang'.

De forskellige parter der har arbejdet med at udvikle og gennemføre de sammenhængende vejledningsaktiviteter for elever i Unge i praksis har brugt mange tidsressourcer herpå.

Unge i praksis viser, at der kan være udfordringer forbundet med forløb med mange involverede parter.

- Det er tidskrævende at koordinere samarbejde mellem mange parter
- Der er mange 'led' som rent praktisk skal huske aftaler.
- Der er mange led, som skal forstå og huske den faglige baggrund for elevernes deltagelse i projektet (nysgerighed og horisontudvidelse i forhold til uddannelse og arbejde) og som skal interagere med eleverne med dette afsæt.
- Der er meget der skal følges op på for at sikre, at aftaler huskes.

Det er et væsentligt resultat af Unge i praksis, at ressourcer til samarbejde mellem parterne må prioriteres, og at det er centralt, at en fagperson har en koordinerende opgave og ansvar.

Samarbejde mellem lærer og uddannelsesvejleder om karrierelæringsaktiviteter

Det er værdifuldt, når vejleder og lærer samarbejder om aktiviteter med fokus på uddannelse, job og arbejdsliv. De to parter kan supplere hinanden i forhold til at understøtte elevernes karrierelæring.

Vejleder kan bidrage med vejledningsfaglighed og med viden om, hvordan elevernes karrierelæringsproces kan understøttes samt hvilke aktiviteter, der kan være relevante i den sammenhæng. Læreren kan bidrage med et kendskab til enkeltelever, til klassen som helhed og dynamikken og kan på den baggrund bidrage med didaktiske input til, hvordan karrierelæringsaktiviteterne kan tilpasses klassen og enkelteleverne med henblik på at optimere deres udbytte. Læreren kan også være en ressource i forhold til at facilitere drøftelser og refleksioner i bearbejdningsaktiviteterne i klassen (Holm-Nordhagen, 2022).

Dette samarbejde mellem vejleder og lærer er indtænkt i mange aktiviteter i Unge i praksis. I mange aktiviteter deltog læreren, fx når eleverne besøgte en erhvervsuddannelse eller ved erhvervsuddannelsens besøg på skolen i elevernes klasse. Dette giver læreren mulighed for at inddrage nogle af de aspekter om uddannelse, job og arbejdsliv, som både lærer og elever har stiftet bekendtskab med, i undervisningen i skolens fag. Uddannelses- og jobperspektiver integreret i undervisning i skolens fag er som tidligere nævnt et af de elementer,

Praktikværter begrundelser for at modtage skoleelever i erhvervspraktik

- Indsigt i arbejdslivet
- Udvide elevers horisonter ift. uddannelser og erhverv og skabe et godt grundlag for uddannelsesvalg
- Rekruttering af kommende lærlinge / medarbejdere til virksomheden og/eller til fagområdet
- Ansvar over for nærmiljø
- Tilfører værdi til virksomhedens opgaver

(Skovhus & Kokholm, *In progress*)

der karakteriserer kvalitetsrig karrierelæringsindsatser (Gatsby Charitable Foundation, 2014).

Virksomheders grunde til at tilbyde at tage skoleelever i erhvervspraktik

Det er et vigtigt element i børn og unges horisontudvidelse om uddannelse, job og arbejdsliv at de på forskellige måder møder medarbejdere, arbejdsgivere og arbejdspladser (Gatsby Charitable Foundation, 2014). Når vejledere og lærere skal samarbejde med lokale virksomheder om fx virksomhedsbesøg og erhvervspraktik kræver det, at de involverede parter har en forståelse for hinandens perspektiver og grunde til at gå ind i samarbejdet.

Forskningsmæssigt er der kun sparsom viden om arbejdsgiveres begrundelser for at tage skoleelever i praktik. Dette er undersøgt i Unge i praksis, hvor praktikværter er interviewet om deres grunde til at tilbyde sig som praktikvirksomhed. Praktikværterne har overordnet set fem begrundelser.

Indsigt i arbejdslivet

Alle praktikværter fremhæver, at skoleelever i dag generelt kun har lidt indsigt i arbejdslivet og i hvad der kræves for at være på arbejdsmarkedet. Ud over at eleverne måske kender til de jobs som deres forældre har. Praktikværterne tilskriver dette samfundsbetingelserne, og forstår sig selv og deres virksomhed som en mulighed for at give skoleelever en indsigt i virksomheder og arbejdsliv som de ellers er afskåret fra at have indsigt i.

De interviewede praktikværter er optaget af at organisere praktikken som den opleves meningsfuld og interessant for eleverne. Nogle praktikværter peger på, at der er udfordringer ved at lave en varieret praktik for eleverne hvor de stifter bekendtskab med virksomhedens reelle opgaver, fordi der er forsikringsmæssige spørgsmål der gør, at eleverne fx ikke må betjene maskiner.

Udvide elevers horisonter ift. uddannelser og erhverv og skabe et godt grundlag for uddannelsesvalg

Praktikværterne ønsker at give eleverne mulighed for at få et bredere perspektiv på hvilke uddannelses- og jobmuligheder der findes. Dette så eleverne over tid kan udvikle et godt grundlag for at træffe et uddannelsesvalg, som i højere grad er baseret på egne erfaringer, viden og refleksion frem for på antagelser og fordomme.

Nogle praktikværter ser også praktikken som en mulighed for at give eleverne konkrete billeder på uddannelses- og jobrelaterede ord og processer, som kan fremtræde abstrakte for eleverne. En praktikvært fortæller fx eleverne om sin egen vej frem til at have den stilling, hun har i dag. Dette for at give eleverne et konkret billede på, hvad udtrykket 'karrieremulighed i en virksomhed' egentlig kan betyde. Praktikværten fortæller i interviewet at eleverne som regel siger 'Wow, kan man det?' For, som praktikværten siger, 'hvor skulle de vide det fra?'

Rekruttering af kommende lærlinge / medarbejdere til virksomheden og/eller til fagområdet

Det er en samfundsmæssig betingelse i Danmark at der mangler faglært arbejdskraft og at dette også ser ud til at komme til at gøre sig gældende i fremtiden (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2021). Alle de interviewede praktikvirksomheder beskæftiger faglærte og giver alle udtryk for bekymring over manglen på faglærte. Praktikværterne ser erhvervspraktik som en mulighed for at give skoleelever, og deres forældre, et indtryk af at der kan være interessant og mulighedsgivende uddannelses- og erhvervs muligheder indenfor fagområdet. Nogle af praktikværterne peger på, at det at have elever i praktik kan give en 'spredningseffekt' på den måde at 'hvis vi har fire elever i praktik så går de hver især hjem og fortæller om det til deres familie som igen fortæller om det til nogle andre'. Pointen er at det ikke nødvendigvis er den konkrete elev der har været i praktik der bliver interesseret i den pågældende uddannelses- eller jobmulighed. Men gennem elevens fortællinger kan andre måske blive opmærksomme på muligheder i virksomheden. Alle praktikværter er enige om,

at de ikke kan forvente et sådant direkte afkast. De kan håbe på det, men det er ikke den primære grund til at tilbyde sig som praktikvirksomhed.

Ansvar over for nærmiljø

Analyserne viser, at praktikværterne finder det vigtigt og meningsfuldt at påtage sig et samfundsansvar overfor nærmiljøets børn og unge ved at give dem mulighed for at stifte bekendtskab med arbejdslivet. Flere praktikværter forbinde dette med, når virksomheden fylder så meget i lokalmiljøet, så synes de, at de har en forpligtelse til at være en god nabo og interagere med omgivelserne. Og de ser det at være praktikværter som et led i dette.

Tilfører værdi til virksomhedens opgaver

Flere af praktikværterne fortæller, at det at modtage elever i erhvervspraktik tilfører værdi til en eller flere af virksomhedens/institutionens opgaver.

En praktikvært i et stort supermarked, der er vant til at modtage elever i erhvervspraktik og i dette projekt (Unge i praksis) modtager en hel skoleklasse i erhvervspraktik, fortæller fx, at på de dage hvor eleverne var i praktik i varehuset, så gik 'tingene måske ikke helt så stærkt som det plejer ... Vi brugte langt flere ressourcer på det, end vi fik hjælp for det', hvilket var som praktikværten forventede. Men praktikværten fortæller, at erhvervspraktikken bl.a. havde et formål ift. de unge der er under uddannelse i supermarkedet. De unge under uddannelse havde en særlig rolle og opgave over for skoleeleverne i erhvervspraktik. Supermarkedets elever under uddannelse fik på den måde nogle erfaringer med at fremtræde som 'professionel og være den voksne og at få lov at lære dem noget'. På den måde bidrager erhvervspraktikken ind i virksomhedens formål om at skabe interessante og udviklende uddannelsesforløb for deres egne elever.

Andre praktikværter fortæller, at det at være praktikvirksomhed ikke som sådan bidrager til virksomhedens opgave og kan tage tid fra de arbejdsopgaver, man ellers ville bruge tid på, som også praktikværten i supermarkedet nævner. Alle fortæller dog om, hvad der kan kaldes sidegevinster ved at modtage skoleelever i praktik. Næmlig at de unge stiller nysgerrige spørgsmål, der kan

sætte refleksioner i gang. Flere fortæller, at som voksen og fagperson lærer man lidt om sig selv ved at møde de unge. Medarbejderne får endvidere mulighed for at fortælle om deres arbejde, ligesom det kan være hyggeligt med elevernes tilstedeværelse i virksomheden og som kan give et afbræk i hverdagen.

Analyserne indikerer, at praktikværterne tilsyneladende betragter dette som en kærkommen sideeffekt og således ikke som en af deres primære grunde til at tilbyde sig som praktikvirksomhed.

Praktikværternes begrundelser træder frem som forbundne og kan som sådan ikke skilles ad. Det træder også frem af analyserne af interviews med praktikværter i Unge i praksis, at de enkelte begrundelseskategorier ikke kan karakteriseres som entydigt forbundet til enten den unges -, virksomhedens - eller samfundets interesse. Begrundelseskategorierne spiller ind i et ønske om at bidrage til elevernes udvidede horisonter og øgede mulighedsbevidsthed om uddannelse, job og fremtidsperspektiver (en emancipatorisk forståelse af karrierelæring). Ligesom der er begrundelser der er forbundet med virksomhedens og institutionens mulighed for fremadrettet at kunne rekruttere uddannede medarbejdere og dermed sikre produktion og overskud og løsning af samfundsopgaver. Praktikværterne bidrager endvidere med perspektiver på, at elever i erhvervspraktik potentielt kan bidrage til virksomhedens opgaver.

En indsigt i praktikværternes begrundelser for at modtage skoleelever i praktik er vigtig viden for vejledere og lærere, der arbejder med at skabe praktikpladser. Dels for at have et godt grundlag for at samarbejde med de virksomheder og institutioner, der allerede modtager elever i erhvervspraktik med henblik på at skabe udbytterige forløb for eleverne. Dels i dialogen med potentielle praktikværter.

Bilag 1

Evaluerings- spørgsmål

Ordforklaring

Erhvervsuddannelse: En praktisk uddannelse, der retter sig mod et erhverv. Uddannelsen veksler mellem undervisning på skole og perioder i praktik.

Branche: Virksomhederne på arbejdsmarkedet samler sig i grupper eller erhvervsgrøner, som fremstiller, forarbejder eller handler med samme type af varer eller tjenesteydelser, fx byggebranchen, landbruget eller jern- og metalindustrien. Sådanne grupperinger kaldes brancher.

Minipraktik: Besøg på en virksomhed/arbejdsplads, hvor du ser eller deltager i visse arbejdsopgaver og får indsigt i dagligdagen.

Spørgsmål til elever i 7. klasse

Indledning til spørgeskema

Kære elev

Du og din klasse har i den sidste tid haft aktiviteter omkring erhvervsuddannelser og virksomheder og talt om det i jeres klasse sammen med en UU-vejleder. Nu vil vi gerne høre, hvad du har oplevet.

Dine svar er med til at gøre et lignende forløb bedre for de næste elever i 7. klasse.

Dit svar er anonymt. Din lærer og de andre i skolen kan IKKE læse dine svar.

[vi spørger evt. ind til køn men ikke alder (vi er kun interesserede i, at de går i 7. klasse) – UUDK kan måske få adgang allerede på forhånd, til den viden,]

1. Hvad er dit køn?

- Pige
- Dreng
- Andet
- Ønsker ikke at oplyse

2. Hvilken skole kommer du fra?

---

3. En erhvervsuddannelse er en praktisk uddannelse, der retter sig mod et erhverv. Uddannelsen veksler mellem undervisning på skole og perioder i praktik.

Har din klasse – sæt kryds

- Haft besøg af en person fra en erhvervsuddannelse?
- Været i online-kontakt med en person fra en erhvervsuddannelse?
- Været på besøg på en erhvervsuddannelse?

Hvilken erhvervsuddannelse har du været i kontakt med?

4. Har din klasse – sæt kryds

- Haft besøg af en person fra en virksomhed?
- Været i online-kontakt med en person fra en virksomhed?
- Været i minipraktik på en virksomhed?

Hvilken virksomhed har du været i kontakt med?

5. Hvad gjorde indtryk på dig ved din kontakt til erhvervsuddannelsen?

Prøv at beskrive det, der gjorde indtryk på dig

---

6. Har du fået et andet syn på erhvervsuddannelser?

Meget/Noget/Lidt/ Slet ikke

[Hvis 'meget', 'noget' eller 'lidt' er valgt i spørgsmålet ovenfor, gås videre til nedenstående spørgsmål.]

6.a Er dit syn på erhvervsuddannelser blevet mere positivt eller mere negativt?

Mere positivt/mere negativt

Prøv at beskrive hvordan og hvorfor:

[Hvis der er valgt 'Slet ikke', så følgende boks:]

6.b: Prøv at beskrive, hvorfor dit syn på erhvervsuddannelser ikke har ændret sig:

---

7. Har du talt med dine forældre om det, du har oplevet?

Meget / Noget / Lidt / Slet ikke

[Hvis 'meget', 'noget' eller 'lidt' er valgt i spørgsmålet ovenfor, gås videre til nedenstående spørgsmål]

Prøv at skriv, hvad I har talt om:

Ordforklaring

Erhvervsuddannelse: En praktisk uddannelse, der retter sig mod et erhverv. Uddannelsen veksler mellem undervisning på skole og perioder i praktik.

Branche: Virksomhederne på arbejdsmarkedet samler sig i grupper eller erhvervsgrøner, som fremstiller, forarbejder eller handler med samme type af varer eller tjenesteydelser, fx byggebranchen, landbruget eller jern- og metalindustrien. Sådanne grupperinger kaldes brancher.

Minipraktik: Besøg på en virksomhed/arbejdsplads, hvor du ser eller deltager i visse arbejdsopgaver og får indsigt i dagligdagen.

Spørgsmål til forældre til elever i 7. klasse

Indledning til spørgeskema

Kære forælder

Dit barn har sammen med sin 7. klasse i den sidste tid deltaget i aktiviteter omkring erhvervsuddannelser og virksomheder og talt om det i klassen sammen med en UU-vejleder. Måske har I også talt om oplevelserne der hjemme.

Målet med forløbet er, at eleverne ...

- kommer til at tænke over/får større indsigt i, at der findes mange forskellige uddannelser og jobs
- stifter bekendtskab med en erhvervsuddannelse og et eller flere job
- får en begyndende indsigt i sammenhænge mellem uddannelse og job
- kommer til at tænke over de erfaringer, de har gjort sig igennem forløbet

Som nævnt stifter eleverne i dette forløb bekendtskab med erhvervsuddannelserne. I 8., 9. og evt. 10. klasse vil eleverne få indsigt i andre typer af uddannelser.

Vi vil gerne høre, hvad du mener dit barn har fået ud af dette forløb. Vi håber, du vil svare på nedenstående spørgsmål. Der er 7 spørgsmål.

Dit svar er anonymt.

1. Dit køn

Kvinde / mand / ønsker ikke at oplyse

2. Dit barns køn

Pige/dreng/ønsker ikke at oplyse

3. Din uddannelsesbaggrund

Sæt kryds ved de uddannelser du har gennemført (sæt evt. flere kryds)

- Grundskole / folkeskole
- Erhvervsuddannelse, fx sosu, kok, murer
- Gymnasial uddannelse, fx hf, stx, htx, htx
- Kort videregående uddannelse, fx laborant, vvs-installatør
- Mellemlang videregående uddannelse, fx skolelærer, pædagog, bygningskonstruktør
- Lang videregående uddannelse, fx læge, økonom, biolog
- Forskeruddannelse, ph.d.

4. Synes du, dit barn i 7. klasse har fået

- Mere viden om en eller flere erhvervsuddannelser?
  - Mere viden om job?
- Ja / nej / det ved jeg ikke / mit barn deltog ikke

5. Har du talt med dit barn om de oplevelser, han/hun har haft omkring erhvervsuddannelsen og kontakt med en virksomhed?

Ja / nej

[hvis ja]

5.a Kom gerne med eksempler på, hvad I talte om:

[Hvis nej, så ingen uddybning]

6. Tror du dit barn er kommet til at tænke over skole, uddannelse og arbejde på nogle nye måder?

Ja / nej

Beskriv gerne/kom med eksempler på hvordan:

---

7. Er du selv kommet til at tænke over noget nyt eller andet i forbindelse med det her emne? (fx at der er kommet en del nye uddannelser siden du selv var ung)

Ja / nej

Giv gerne eksempler:

---

8. Har du fået et andet syn på erhvervsuddannelser gennem dit barns deltagelse i dette forløb?

Meget/Noget/Lidt/ Slet ikke

[Hvis 'meget', 'noget' eller 'lidt' er valgt i spørgsmålet ovenfor, gås videre til nedenstående spørgsmål.]

8.a Er dit syn på erhvervsuddannelserne gennem dit barns deltagelse i dette forløb blevet mere positivt eller mere negativt?

Mere positivt/mere negativt

Prøv at beskrive hvordan:

[Hvis der er valgt 'Slet ikke', så følgende boks:]

8.b: Prøv at beskrive, hvorfor dit syn på erhvervsuddannelser ikke har ændret sig:

---

9. Er du blevet opmærksom på noget gennem dit barns deltagelse i dette forløb, som er vigtigt, når dit barn på et tidspunkt skal vælge en uddannelse eller et job?

Meget/Noget/Lidt/ Slet ikke

[Hvis 'meget', 'noget' eller 'lidt' er valgt i spørgsmålet ovenfor, gås videre til nedenstående spørgsmål.]

9.a Prøv at beskriv hvad du er blevet opmærksom på:

[Hvis der er valgt 'Slet ikke', så ingen boks (for svært at svare på, hvis man skal uddybe sit nej):]

Bilag 2 – Anvendt beregningsmetode

I beregningen af om der er statistisk signifikant forskel mellem to andele, er nedenstående formel anvendt:

$$(p1 - p2) \pm z \sqrt{p1 * \left(\frac{100 - p1}{n1}\right) + p2 * \left(\frac{100 - p2}{n2}\right)}$$

p1 og p2: andelenes størrelser

n1 og n2 er antal besvarelser i alt på det aktuelle spørgsmål

z: konfidensniveauet (ved 95% er z-scoren = 1,96)

Referencer

- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. (2021). *Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030*. https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_danmark-mangler_99000-faglaerte-i-2030_0.pdf
- Dreier, O. (1999). Læring som ændring af personlig deltagelse i sociale kontekster. I *Mesterlære*. Hans Reitzels Forlag.
- Egedal, A. (2015). Erhvervsuddannelser bløder fortsat prestige. *Momentum*, 3. <http://www.kl.dk/Momentum/momentum2015-3-3-id173633/>
- Fonden for entreprenørskab (Instruktør). (2017). *Hvad er entreprenørielle kompetencer?* <https://www.facebook.com/watch/?v=1666577790049964>
- Gatsby Charitable Foundation. (2014). *Good career guidance*. www.gatsby.org.uk/uploads/education/reports/pdf/gatsby-sir-john-holman-good-career-guidance-2014.pdf
- Gottfredson, L. (2002). Gottfredson's Theory of Circumscription, Compromise, and Self-Creation. I *Career choice and development*. Jossey-Bass Publishers.
- Healy, M. (2017). *What is best practice in careers education? An outline of the evidence*. www.linkedin.com/pulse/what-best-practice-careers-education-outline-evidence-michael-healy/
- Holm-Nordhagen, A. (2022). What if the teachers joined? A study of collaboration on career learning. *Indian Journal of Career and Livelihood Planning*, 10(1), 4–16.
- Hooley, T. (Instruktør). (2015). *Emancipate yourselves from mental slavery*. <https://revision.derby.ac.uk/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=2b970978-2586-3f21-b6cb-5974e2fb4a7f>
- Hughes, D., Mann, A., Barnes, S.-A., Baldauf, B., & McKeown, R. (2016). *Careers education: International literature review*. Warwick Institute for Employment Research/Education and Employers Research. <https://cica.org.au/wp-content/uploads/Careers-education-International-literature-review.pdf>
- Lackéus, M. (2015a). *Entrepreneurship in education. What, why, when, how*. OECD. https://www.oecd.org/cfe/leed/BGP_Entrepreneurship-in-Education.pdf
- Lackéus, M. (2015b). *Entrepreneurship in education—What, why, when, how*. OECD. https://www.oecd.org/cfe/leed/BGP_Entrepreneurship-in-Education.pdf
- Lackéus, M. (2017). Can Entrepreneurial Education Escape Being Caught Between Marginal ('the Devil') and Irrelevant ('the Deep Blue Sea') Practices? *Paper to be presented at the 3E conference in Cork in May 2017*. <http://vcplis.com/wp-content/uploads/2017/04/Devil-and-the-Deep-Blue-Sea-Full-paper-FINAL-170314.pdf>
- Lackéus, M. (2018). "What is value?"—A framework for analyzing and facilitating entrepreneurial value creation. *UNIPED*, 41(1), 10–28. <https://doi.org/10.18261/issn.1893-8981-2018-01-02>
- Larsen, Christensen, G., Tiftikci, N., & Nordenbo, S. E. (2011). *Forskning om effekt af uddannelses- og erhvervsvejledning. Et systematisk review*. [Research on the effects of educational and vocational guidance—A systematic review]. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus University. https://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/dansk-clearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelser/SR7finalmapping_210311v5.pdf
- Lauritzen, H. H., Jensen, M. C. F., Kjer, M. G., & Mikuta, M. I. (2022). *Analyse af social- og sundhedsfagenes image og imageudfordringer. Rekruttering til og fastholdelse i social- og sundhedsfagene*. VIVE. https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Social-sundhed/302117_Imageanalyse-af-soci-

al--og-sundhedsfagene_PDF-UA.ashx?sc_lang=da&hash=FA7AAAF95FF-00322454DD956584C41F2

Law, B. (2001). *New thinking for connexions and citizenship*. The Centre for Guidance Studies for The Career-Learning Network.

Law, B. (2009). *Building on what we know. Community-interaction and its importance for contemporary careers-work*. <http://www.hihohiho.com/memory/cafcit.pdf>

Nybye, N., & Rasmussen, A. (2013). *Progressionsmodel: Entreprenørskabs- og innovationsundervisning*. Fonden for Entreprenørskab. <https://www.ffe-ye.dk/media/785743/progressionsmodel.pdf>

Røise, P. (2022). *Faget utdanningsvalg—Intensjoner og operasjonalisering. En empirisk studie av dimensjoner av læreplanen i faget utdanningsvalg i ungdomsskole* [Universitetet i Sørøst-Norge]. https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/3019007/2022_139_R%c3%b8ise.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Skovhus, R. B. (2018). *Vejledning—Valg og læring [Career guidance: Choice and learning]*. Trykværket. https://www.ucviden.dk/files/107142479/Skovhus_Randi_2018_Vejledning_valg_og_l_ring.pdf

Skovhus, R. B. (2020). Rammesætning, forberedelse og bearbejdning af vejledningsaktiviteter. I *Vejledningsdidaktik*. Frydenlund.

Skovhus, R. B. (2022). Entreprenørskabsdidaktik og mulighedsbevidsthed med uddannelse og job. I *Mulighedernes didaktik* (s. 267–284). Frydenlund.

Skovhus, R. B., & Kokholm, T. (In progress). Supervisors' Reasons for Hosting Students in Work Experience Placements. *The Nordic Journal of Transitions, Careers and Guidance*.

Undervisningsministeriet. (u.å.). Uddannelse og job—Obligatorisk emne. Fagformål for faget uddannelse og job. Hentet 14. februar 2017, fra <https://emu.dk/sites/default/files/2018-11/GSK.%20F%c3%a6lles%20M%c3%a5l.%20Uddannelse%20og%20job..pdf>

Watts, A. G. (1996). Socio-political ideologies in guidance. I A. G. Watts, B. Law, J. Killeen, J. M. Kidd, & R. Hawthorn (Red.), *Rethinking careers education and guidance*. Theory, policy and practice. Routledge.

